

بررسی تأثیر هر یک از مؤلفه‌های سازگاری بر انسجام خانواده اقوام شهر همدان با رویکرد جامعه‌شناختی

اعظم خطیبی *

(تاریخ دریافت ۹۴/۱۱/۰۵، تاریخ پذیرش ۹۵/۰۳/۰۵)

چکیده: تحقیقات بسیاری نشان داده که کاهش میزان سازگاری زوجین تهدیدی برای سلامت و بقا خانواده‌هاست. هدف اساسی این تحقیق نیز بررسی تأثیر هر یک از مؤلفه‌های سازگاری بر انسجام خانواده در اقوام مختلف شهر همدان می‌باشد. این پژوهش به روش پیمایشی انجام گرفته و جمعیت نمونه در این تحقیق شامل ۱۴۷ نفر از اقوام فارس، ترک و لر زبان ساکن شهر همدان بوده که با شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده‌ی چندمرحله‌ای و نسبتی انتخاب و با استفاده از پرسشنامه بازسازی‌شده سازگاری فیلیسینگر و اسپانیر مورد مطالعه قرار گرفتند. واحد تحلیل فرد و پرسش‌نامه حضوری (به صورت مصاحبه) اجرا شد. نتایج یافته‌ها نشان داد، تأثیر مؤلفه‌های تفکیک‌شده سازگاری بر انسجام خانواده‌های اقوام یکسان نیست و تحلیل رگرسیون چند متغیره گام‌به‌گام نشان داد که تأثیر وحدت نظر در میان خانواده ترک‌زبان و رضایتمندی از زندگی مشترک در میان خانواده فارس زبان و اجماع در میان خانواده لر زبان بیشترین تأثیر و اهمیت را دارد که متأثر از فرهنگ خاص و سابقه تاریخی اقوام است.

مفاهیم کلیدی: اجماع، ابراز دل‌بستگی، انسجام خانواده، رضایتمندی از زندگی مشترک، سازگاری، وحدت نظر.

مقدمه

از آن جایی که خانواده اساس زندگی اجتماعی و کوچک‌ترین نهاد اجتماعی است، بررسی عواملی که به استحکام و انسجام آن کمک می‌کند مهم به نظر می‌رسد. انسجام در خانواده، به معنای احساس همبستگی، پیوند و تعهد عاطفی است که اعضای خانواده نسبت به هم دارند (السون به نقل از زارع و سامانی، ۱۳۸۷: ۴). گفته می‌شود انسجام در خانواده به ازدواج موفق افراد بستگی دارد و تحقق زندگی مشترک موفق و با دوام به سبک زندگی مرتبط است (اولیاء، ۱۳۸۸ به نقل از مثقالی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵). سبک زندگی مجموعه‌ای نسبتاً هماهنگ از همه رفتارها و فعالیت‌های یک فرد معین در جریان روزمره است که مستلزم مجموعه‌ای از عادات و جهت‌گیری‌ها و برخوردار از نوعی وحدت است (گیدنز، ۱۳۸۸: ۱۲۱). اگرچه مفهوم سبک زندگی بسیار گسترده است اما در این تحقیق به الگوهای روابط اجتماعی (اوانس و چکسون، ۲۰۰۷؛ بوکوک، ۱۹۹۲ به نقل از باینگانی و ایراندوست و احمدی، ۱۳۹۲: ۵۷) زن و شوهر در درون خانواده بر اساس سازگاری آن‌ها پرداخته می‌شود. سازگاری زناشویی یک فرایند تکاملی است که در طول زندگی زوجین به وجود می‌آید. زیرا لازمه آن انطباق سلیقه‌ها، شناخت صفات شخص، ایجاد قواعد رفتاری و شکل‌گیری الگوهاست - (برادبوری و همکاران^۱، ۲۰۰۰: ۸۰-۹۶۴). زن و مرد با ایفای نقش خاص خود و انجام وظایف مشترک، علاوه بر تقویت سازگاری بین خود به حفظ انسجام خانواده و سلامت و پویایی جامعه نیز کمک می‌کنند.

سازگاری حاصل از روابط صمیمی، به تقویت انسجام خانواده و احساس الزام متقابل زن و شوهر کمک می‌کند و به اجتماع روح زندگی می‌بخشد. طبق نظر دورکیم، انسجام اجتماعی دو عنصر اساسی دارد؛ ۱- حمایت اجتماعی که با فراهم کردن پیوندهای اجتماعی افراد را به اهداف مشترک دل‌بسته می‌کند و به موضوعات اجتماعی علاقه‌مند می‌سازد و ۲- کنترل اجتماعی که از ابزارهای ایجاد نظم اجتماعی است (اعظم‌آزاده و عبادی آزمون، ۱۳۹۱: ۶).

در جامعه مورد بررسی (همدان) باوجود اقوام فارس، ترک، لر، لک و کرد با خرده‌فرهنگ‌های مختص به خود، چنین به نظر می‌رسد که چنانچه خانواده‌ها از انسجام درونی برخوردار نباشند، ناسازگاری‌های درون خانواده‌ها به خارج از آن‌ها راه یافته که در صورت به هم ریختگی وفاق اجتماعی^۲، رشد تضاد و تعارض‌های فرهنگی و سیاسی در جامعه دور از انتظار نخواهد بود. تغییر و تحولات به وجود آمده در یک صدسال اخیر هویت اجتماعی مردمان ایران و اقوام را با پیچیدگی

---

1. Bradbury, Fincham, Beuch
2. Social Consensus

روبه‌رو کرده است، که ناشی از مدرنیته است (نایبی و محمدی تلور، ۱۳۹۲: ۱۳۹) و سازگاری زن و شوهرها در درون خانواده نیز متأثر از این پیچیدگی است.

بنابر آنچه گفته شد مسئله اصلی این تحقیق، بررسی تأثیر هر یک از مؤلفه‌های سازگاری بر انسجام خانواده در میان اقوام مختلف ساکن شهر همدان است که با رویکرد جامعه‌شناختی انجام می‌گیرد. بنابراین هدف اصلی شناخت میزان رابطه بین هر یک از مؤلفه‌های سازگاری و انسجام خانواده‌های اقوام است. این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به سئوالات زیر است.

- ۱- آیا خانواده‌های اقوام ساکن در شهر همدان از انسجام برخوردار هستند؟
- ۲- تأثیر هر یک از مؤلفه‌های سازگاری شامل؛ اجماع و توافق در امور مهم زندگی، وحدت نظر، رضایتمندی و در نهایت ابراز دلبستگی و محبت» بر انسجام خانواده‌های اقوام چقدر است؟
- ۳- کدام مؤلفه، بیشترین تأثیر را در انسجام خانواده هر یک از اقوام دارد؟
- ۴- راهکارهای کاربردی در این زمینه کدامند؟

ضرورت و اهمیت مسئله

با مدرن شدن جامعه، دگرگونی و تغییراتی در ارزش‌ها، عقاید، نگرش‌های افراد و اقوام (نایبی و محمدی تلور، ۱۳۹۲: ۱۳۹)، و در نهادهای اجتماعی و هویت اجتماعی به‌وجود آمده که وسعت و گستردگی آن‌ها نظم جامعه را با تنش‌ها و آسیب‌هایی مواجه ساخته تا جایی که بک^۱ (۱۹۹۲ و ۱۹۹۴) از آن به جامعه مخاطره‌آمیز^۲ یاد می‌کند. خانواده نیز از این خطر در امان نمانده است و اصلی‌ترین اثر آن بروز ناسازگاری درون خانواده‌هاست که از مهم‌ترین عوامل بروز تنش، سردی روابط، گسیختگی انسجام و وحدت خانواده و بروز آشفتگی روانی و ناراحتی‌ها در اعضا گردیده (اسپایر و لوئیس، ۱۹۷۹: ۸۳۹-۸۲۵) و پیوستگی خانواده را مورد تهدید قرار داده به‌گونه‌ای که اندیشمندان اجتماعی و سیاست‌گذاران دغدغه حل چنین مشکلاتی را دارند (ساروخانی، ۱۳۷۶: ۱۵۹). به همین دلیل ناچاریم زندگی را به شیوه‌ای فعال‌تر از آنچه در نسل‌های پیشین بوده، بسازیم و باید برای پیامدهای آنچه انجام می‌دهیم و عادت‌های شیوه زندگی که برگزیده‌ایم، فعالانه‌تر مسئولیت بپذیریم و نیز در این راه تعادل جدیدی بین مسئولیت‌های فردی و اجتماعی بیابیم (گیدنز، ۱۳۷۸: ۴۳). به دلیل این پیامد مهم سازگاری است که بررسی آن ضرورت دارد.

همچنین در تحقیقات انجام‌گرفته، فقدان بررسی موضوع با رویکرد جامعه‌شناختی اهمیت بررسی آن را مضاعف می‌سازد. از این رو، اتخاذ سیاست‌های واقع‌گرایانه و بهینه در شرایط بحرانی

---

1. Bek
2. Risk Society

خانواده در دنیای امروز و طراحی برنامه‌های مناسب جهت اجرای سیاست‌های مصوب، یک نیاز و ضرورت اساسی است که مسئولین مرتبط با خانواده و خود خانواده‌ها می‌توانند با برنامه‌ریزی مبتنی بر شناخت و آگاهی، راهکارهای منطقی و سازنده در جهت تقویت انسجام و همبستگی خانواده‌ها و اقوام ارائه دهند و در کاهش آسیب‌هایی که فرد و جامعه را تهدید می‌نمایند، تلاش مؤثر داشته باشند.

مروری بر تحقیقات پیشین

محققان داخلی و خارجی در بیشتر تحقیقات به نحوی از منظر روان‌شناسی به موضوع توجه کرده‌اند اما در جامعه‌شناسی، پدیده‌های اجتماعی پیچیدگی خاص خود را دارند و نمی‌توان به یک بعد آن‌ها بسنده کرد. همچنین سعی پژوهشگر اجتماعی بر این است که از طریق شناسایی، تعیین و تعریف شاخص‌ها و متغیرهای مختلف اجتماعی، ویژگی‌های پدیده مورد مطالعه خود را بازسازی نماید. به همین دلیل در این پژوهش علاوه بر استفاده از برخی از تحقیقات انجام‌گرفته در حوزه خانواده با موضوع تحکیم آن، به برخی از تحقیقات انجام‌گرفته در حوزه روان‌شناسی اجتماعی با موضوع سازگاری زوجین^۱ اشاره شده تا با کمک شناختی که به دست می‌آید، چارچوب و بررسی مؤلفه‌های سازگاری و تأثیر آن‌ها بر انسجام و همبستگی خانواده امکان‌پذیر گردد.

نتایج یافته‌های پژوهشگرانی که به بررسی علل ناسازگاری و پیامدهای آن پرداخته‌اند، نشان داده که فقدان مهارت‌های مناسب و ضروری برای برقراری ارتباط صحیح و صمیمانه زوجین، از مهم‌ترین عواملی است که موجب بروز ناسازگاری در زندگی زوجین می‌شود و پیامد آن بروز سردی روابط، گسیختگی انسجام خانواده و کاهش سلامت روانی آن‌هاست (لویز و اسپانیر^۲، ۱۹۷۹؛ احمد و رید، ۲۰۰۸^۳ به نقل از اورکی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۳). برنارد، بورگاس، کاتر، والین، ترمن، لاک و والاس از کسانی هستند که به این موضوع نیز پرداخته‌اند (میلر، ۱۳۸۰: ۵۵۱).

گوردون^۴ و همکاران (۱۹۹۹) نیز در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که تعاملات و روابط مثبت بین زوجین پیش‌بینی‌کننده میزان رضایت آن‌ها از زندگی است. برگس و همکارانش نیز در شیکاگو به این نتیجه رسیده‌اند (میلر، ۱۳۸۰: ۵۵۷).

اسپانیر^۵ و فلیسینگر^۶ (۱۹۸۳) در حوزه روان‌شناسی جنسی، چهار عامل وابسته به هم را در سازگاری زوجین مؤثر می‌دانند. این عوامل شامل اجماع زوجین یعنی میزان توافق آن‌ها در امور

1. Couple Adjustment
2. Lewiss & spanier
3. Ahmad & Reid
4. Gordon
5. Spanier, Graham
6. Filisinger, E,E

جنسی؛ وحدت زوجین یعنی میزان فعالیت‌های مشترک در حوزه جنسی؛ رضایت زوجین یعنی میزان رضایت از وضع فعلی زناشویی و تعهدشان به تداوم آن؛ و ابراز دل‌بستگی یعنی رضایت زوجین از ابراز علاقه به رابطه زناشویی (میلر، ۱۳۸۰: ۵۵۱).

برخی محققان تأثیر آموزش غنی‌سازی روابط زوجین را با هر یک از مؤلفه‌های سازگاری فوق مطالعه کرده‌اند و نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که با آموزش غنی‌سازی روابط بین زوجین، توافق و همفکری همسران (شولنبرگر، ۲۰۰۱؛ اکوردینی و جورنی، ۲۰۰۲؛ نظری، ۱۳۸۶؛ موری و همکاران، ۲۰۰۲ به نقل از اورکی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۹) و وحدت و یگانگی زوجین (جسی و جوردنی، ۱۹۸۱، نظری، ۱۳۸۶ به نقل از اورکی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۹) و رضایتمندی زناشویی (سوکا، ۲۰۰۵؛ بوروکس، ۱۹۹۷ به نقل از اورکی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۹) در خانواده‌ها افزایش یافته و همین موضوع به افزایش برآوردن نیازهای اساسی مانند عشق و مهربانی، تعلق و امنیت و لذت و رضایت زناشویی کمک کرده است.

در جامعه‌شناسی بسیاری از محققان به بررسی عوامل مؤثر بر انسجام اجتماعی پرداخته و به نتایجی دست یافته‌اند. برای مثال؛ دین‌داری (ساروخانی، ۱۳۷۰) و تعهدات اعتقادی و انجام مناسک، تجارب دینی در زندگی روزمره و تعهدات اعتقادی و فرهنگی نه تنها انسجام اجتماعی را ایجاد و حفظ می‌کند (گیدنز، ۱۳۷۶: ۴۹۳) بلکه حس همدلی، همبستگی را افزایش می‌دهد (کتابی و دیگران، ۱۳۸۳: ۱۷۷ و چیت‌ساز قمی، ۱۳۸۳: ۱۹۶ و نعمت الهی و همکاران، ۱۳۹۲). همچنین از طریق شبکه‌های اجتماعی و خانوادگی ارتباط با سایر هم‌نوعان، وظیفه‌شناسی و احترام نسبت به دیگران، صداقت و اعمال هنجارهای همبستگی می‌تواند مبنای سرمایه اجتماعی قلمداد گردد (کندلند، ۲۰۰۰: ۱۲۳). انسجام اجتماعی یکی از ابعاد مهم سرمایه اجتماعی است (گیدنز، ۲۰۰۱: ۶۹۹) و باورداشت‌های مذهبی رویدادها و موقعیت‌ها اعتماد را که یکی از مؤلفه‌های مهم سرمایه اجتماعی است، تزریق می‌کند (گیدنز، ۱۳۸۰: ۱۲۲). سولیوان^۲ (۲۰۰۱) و اوراتینکال و ونستیوجن^۳ (۲۰۰۶) نشان دادند افرادی که در سطح بالاتری از مذهبی بودن قرار دارند نسبت به افراد دارای سطح پایین‌تر، ثبات زناشویی بیشتری دارند و از ازدواج خود راضی‌تر هستند (به نقل از دانش، ۱۳۸۹: ۵). همچنین وجود رابطه مطلوب جنسی (علی‌اکبری و کی قبادی، ۱۳۸۸) و وجود ایمان دینی در خانواده و پاک‌دامنی و عدم خیانت (محدثی و یوسفی‌اصل، ۱۳۸۹) و داشتن فلسفه زندگی و تفسیر درست از خانواده و آگاهی به اصول مشترک و التزام عملی به وحدانیت خدا از سوی همسران و دادوستد عاطفی میان اعضای خانواده به‌ویژه زن و شوهر (نوری، ۱۳۹۱) و داشتن حداقل

1. Candland
2. Sullivan
3. Orathinkal & Vansteewegen

امکانات مالی در بقا و پایداری و انسجام خانواده‌ها مؤثر است. پارسونز (۱۹۵۶) بر نقش محوری تقسیم‌کار جنسیتی در حفظ انسجام خانواده هسته‌ای معاصر تأکید کرده است (نقل از میشل^۱، ۱۳۷۶: ۱۲۲). سلامت و تعادل انسان در سایه‌ی سلامت و تعادل خانواده است که هرکس می‌کوشد با انجام وظایف و ایثار خود بر رونق و گرمی محیط خانوادگی بیفزاید (بهنودی، ۱۳۸۱: ۲۰-۱). استفاده از شیوه‌های صحیح تبادل عاطفی از سرد شدن کانون خانوادگی جلوگیری می‌کند. مانند مراقبت و رسیدگی به همدیگر، معاشرت و تمجید از کارهای یکدیگر، تقویت روحیه و حمایت از یکدیگر به هنگام نیاز، معاشرت نیکو و غیره (بهشتی، ۱۳۸۳، ۱۹۸-۱۹۱ و الحسن، ۱۳۶۵: ۲۳).

مبانی نظری پژوهش

در این پژوهش از نظریه‌های مرتبط با سازگاری و انسجام در حوزه خانواده استفاده شده است. در تعریفی کلی سازگاری به کمک مفاهیم از قبیل توافق و هماهنگی معنا شده است (عمید، ۱۳۶۳، ج ۲: ۱۳۶۰). سازگاری تلاش برای داشتن زندگی دور از تنش و پرخاش و مشکلات رفتاری که موجب آرامش و سلامت خانواده می‌گردد. به‌طور کلی سازگاری را توانایی آمیزش، انطباق، مصالحه، همکاری و کنار آمدن با خود، محیط و دیگران تعریف کرده‌اند (فولادی، ۱۳۸۳ به نقل از زاهد و همکاران، ۲۰۱۲: ۴۵ و کمپل، ۲۰۰۹: ۷۹۰). سازگاری زناشویی را می‌توان به شکل فرآیندی تعریف کرد که با پیامدهای چندی چون دشواری در درک تفاوت‌های جنسی، اضطراب شخصی و بین فردی، رضایتمندی زناشویی و... هم‌آیند است (اسپانیر، ۱۹۷۶). سازگاری زناشویی می‌تواند به‌طور کامل بر کیفیت زندگی تأثیر بگذارد و تحقیقات انجام‌شده، اهمیت تأثیر این موضوع را تأیید نموده‌اند (عباسی، ۲۰۰۶: ۲۰۶).

امروزه خانواده بر اساس اصول و هنجارهایی ویژه شکل می‌گیرد و حفظ و ارتقای روابط خانوادگی از ارزشی بسیار برخوردار است (اولسون^۲، ۲۰۰۴: ۹۱۹-۸۸۹) به همین دلیل، در سال‌های اخیر کوشش‌های بسیاری صورت گرفته تا ثبات و کیفیت روابط زناشویی را با استفاده از مفاهیمی چون سازگاری زناشویی، موفقیت، رضایت، ثبات، خوشبختی، توافق و مفاهیمی شبیه این‌ها ارزیابی کنند (گریف و برین، ۲۰۰۰: ۳۴-۳۲۱). زن و شوهرهایی سازگار هستند که توافق کافی با یکدیگر دارند، از نوع و سطح روابطشان راضی‌اند؛ از نوع و کیفیت اوقات فراغت رضایت دارند و مدیریت خوبی در زمینه وقت و مسائل مالی خودشان اعمال می‌کنند (لی مسترز^۳ و همکاران، ۲۰۰۴).

1. Mishel
2. Olson
3. Lee M

هال (۲۰۰۳) سازگاری زناشویی را به صورت زیر تعریف کرده است: عوامل پیچیده‌ای که همچون میزان تعارض و سهمیم شدن در فعالیت‌ها که با خوشحالی و موفقیت زندگی زناشویی همراه است و یا این که آن را توانایی حل مسئله تعریف می‌کند. سازگاری زناشویی به عنوان یک پیوستار و تغییر در فرایند پیوستار است (برادبوری و همکاران، ۲۰۰۰: ۸۰-۹۶۴ به نقل از صحت و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۷۹-۱۶۸). به نظر اکوردینو و همکاران^۱ (۲۰۰۲) سازگاری، یعنی احساسات عینی از خشنودی، رضایت و لذت تجربه شده فرد در زمانی که همه جنبه‌های زندگی‌اش را در نظر می‌گیرد (به نقل از اورکی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۴). سازگاری زناشویی یک فرایند در حال تغییر و مجموعه‌ای از چهار جنبه عملکرد زوجین در زندگی مشترک و شامل رضایت از زندگی زناشویی، پیوستگی به زندگی مشترک، توافق و هم‌رأیی در زندگی مشترک، و تجلی و ابراز عواطف و احساسات زوج در محیط خانواده است (ویک^۲، ۲۰۰۶: ۱۵۵۹-۱۵۵۳). زوج‌هایی که با یکدیگر سازش دارند نسبتاً از روابط زناشویی خود راضی هستند، عادت‌های شخصیتی شریک زندگی خود را دوست دارند از مصاحبت با خانواده و دوستان لذت می‌برند و مشکلات را با یکدیگر حل می‌کنند.

همان‌گونه که ملاحظه گردید در تعریف سازگاری زناشویی اتفاق نظر کلی وجود ندارد و علت این عدم توافق عوامل اجتماعی، روان‌شناختی، شخصی و جمعیت‌شناسی مختلفی است که با سازگاری زناشویی ارتباط دارند. همچنین روان‌شناسان اجتماعی به سازگاری در روابط زناشویی صرف پرداخته‌اند. پژوهش حاضر مؤلفه‌های سازگاری را فراتر از حوزه جنسی در روابط زناشویی بررسی کرده است. یعنی با ترکیبی از مقیاس سازگاری زوجین^۳ اسپاینرو فیلیسینگر و مؤلفه‌های وفاق اجتماعی در جامعه‌شناسی آن را متناسب با موضوع و هدف تحقیق و بر اساس فرهنگ جامعه با اعمال تغییرات لازم مورد سنجش و آزمون قرار داده است. همان‌طور که اسپانیر و فلسینگر اشاره می‌کنند که غیر از سازگاری در روابط زناشویی، می‌توان از این چهار عامل متناسب با موضوع و شرایط تحقیق استفاده کرد (میلر، ۱۳۸۰: ۵۵۲).

سازگاری و انسجام در جامعه‌شناسی

سازگاری در دیدگاه کنت به وفاق اجتماعی (آرون، ۱۳۵۴: ۹۰-۱۳۵)، در دیدگاه دورکیم به همبستگی اجتماعی (ریتزر، ۱۳۷۳: ۷۵) و از نظر تونیس به نظم اخلاقی تعبیر شده است. سازگاری، انطباق، تعادل و انتظام مفاهیمی هستند که ما را در دستیابی به تعریف وفاق اجتماعی کمک

1. Accordino
2. Vick
3. Marriage adjustment schedule

می‌کنند (آزاد ارمکی، ۱۳۷۹: ۱۷). براساس دیدگاه زتومکا^۱ (۲۰۱۰) وفاق اجتماعی با چهار مؤلفه یا ارزش عام‌گرایی عدالت‌گرایی، دین‌داری (با کمک دین باید مشکلات اخلاقی و فرهنگی جامعه را حل کرد.) و وفاداری به میهن، سنجیده شده است.

از نظر چلبی وفاق اجتماعی یعنی "توافق جمعی بر سر مجموعه‌ای از اصول و قواعد اجتماعی که در یک میدان تعاملی اجتماعی که خود موجد «انرژی عاطفی» است، به وجود می‌آید" و انرژی عاطفی همزمان نتیجه و موجد (علت و معلول) وفاق اجتماعی است (چلبی، ۱۳۷۲: ۱۷). نظم درونی یا وفاقی در نهایت به ایجاد اجتماع جامعه‌ای منجر می‌شود که منشأ و محل بروز هر نوع «ما» است. هنجار کلیدی در این اجتماع وفاداری و ارزش‌ها نیز از نوع ارزش‌های غایی هستند تا ارزش‌های ابزاری. کار اصلی این اجتماع نیز تولید احساس است و با تولید احساس، انرژی عاطفی برای حفظ انسجام و همبستگی اجتماعی و احساس تعهد نسبت به اجتماع فراهم می‌شود (چلبی، ۱۳۸۳: ۵۲ و ۵۳). کنترل اجتماعی از ابزارهای ایجاد نظم اجتماعی است. از دیدگاه چلبی «نظم اجتماعی ترکیب و نفوذ متقابل مشبک آرمانی، هنجاری، فرصتی و تعاملی کنشگران فردی و جمعی است (چلبی، ۱۳۸۶: ۳۶). در حالت نظم و فقدان اختلال روابط در سطح خرد و در شبکه‌های فردی، در کنار رفتارهای ایثارگرانه و دگرخواهانه، هرگاه فرد به کمک و حمایت اطرافیان نیاز داشته باشد، با پاسخ مثبت آن‌ها مواجه می‌شود (چلبی، ۱۳۸۶: ۲۴۰).

انسجام و همبستگی پدیده‌ای است که بر اساس آن در سطح یک گروه و خانواده یا یک جامعه اعضا به یکدیگر وابسته و به‌طور متقابل نیازمند یکدیگر می‌شوند (بیرو، ۱۳۷۰: ۴۰۰). انسجام، احساس همبستگی، پیوند و تعهد عاطفی است که اعضای یک خانواده نسبت به هم دارند (السون، ۱۹۹۹ به نقل از زارع و سامانی، ۱۳۸۷: ۲۰).

ینگرن^۲ (۲۰۰۳) انسجام را به صورت احساس نزدیکی عاطفی با افراد دیگر تعریف می‌کند، از نظر او دو کیفیت مربوط به انسجام در خانواده، مشتمل بر تعهد و وقت گذاشتن اعضا برای یکدیگر است که از ویژگی‌های اصلی مشارکت اعضا محسوب می‌شود (داماس و لاگین، ۲۰۰۱ به نقل از زارع و سامانی، ۲۰۰۸: ۲۳).

سرجل^۳ (۱۹۷۰) خاطر نشان می‌سازد «مشارکت در تصمیم‌گیری در بسیاری از جوامع مفهومی دل‌انگیز است اما تقریباً بیشتر افرادی که این اصطلاح را به کار می‌برند، به‌طور متفاوتی در باره آن فکر می‌کنند (رهنما، ۱۹۹۹: ۷ نقل از وحیدا و نیازی، ۱۳۸۳: ۱۲۷). اصطلاح مشارکت را آلن بیرو

1. Pieter Sztompka
2. Lingern
3. Serjel
4. Rahnama

به معنای «سهمی در چیزی یافتن و از آن سود بردن و یا در گروهی شرکت جستن و بنابراین با آن همکاری داشتن» تعریف کرده‌است (بیرو، ۱۳۷۰: ۲۵۷). بنیادی‌ترین اندیشه زیرساخت مشارکت، پذیرش اصل برابری مردم است و هدف از آن همفکری، همکاری و تشریک مساعی افراد در جهت بهبود کمیت و کیفیت زندگی در تمامی زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است. مشارکت فراگردی است که از راه آن مردم به دگرگونی دست می‌یابند و دگرگونی را در خود پدید می‌آورند. مشارکت در چنین مفهومی بر رشد شخصیت انسانی تاکید نموده و به عنوان راهبردی به‌شمار می‌آید که فرصت‌های نیکویی می‌آفریند تا مردم برای از میان برداشتن دشواری‌ها و گشودن مرزهای بسته به راه‌های تازه دست پیدا کنند (طوسی، ۱۳۷۰: ۵). فرنچ جامعه‌شناس فرانسوی مشارکت را عبارت از درگیر شدن ذهنی و عاطفی یک فرد در یک وضعیت گروهی می‌داند که این درگیری او را تشویق و برانگیخته می‌کند تا به هدف‌های گروه کمک کند و خود را در مسئولیت‌های آن گروه نیز سهیم بداند و برای به سرانجام رساندن مقصود گروه تفکر و تلاش کند (انصاری، ۱۳۷۵ به نقل از وحیدا و نیازی، ۱۳۸۳: ۱۲۸). برخی از پژوهشگران مهمترین ویژگی فعالیت‌های مشارکتی را داوطلبانه بودن آن دانسته‌اند (مردوخی، ۱۳۷۳: ۷۲ و محسنی تبریزی، ۱۳۶۹: ۱۰۸).

بر اساس نظر لینگرن مشارکت در خانواده، مهم‌ترین مولفه انسجام است که از دو ویژگی تعهد و وقت گذاشتن ترکیب شده است. منظور از تعهد، مسئولیت‌پذیری و میل به صرف وقت و انرژی در فعالیت‌های خانواده و همچنین ممانعت از تاثیر منفی عواملی چون مسائل شغلی در آن می‌باشد. بعد دیگر انسجام، وقت گذاشتن و با هم بودن در بین اعضای خانواده است. خانواده‌هایی که در این زمینه قوی هستند، به طور مرتب برنامه‌ها و زمان‌هایی برای فعالیت‌های گروهی در نظر می‌گیرند (زارع و سامانی، ۱۳۸۷: ۲۰). انسجام خانواده به عنوان باهم بودن عاطفی اعضای خانواده جدای از فردیت آن‌ها توصیف می‌شود (هیترینگتون و کلی^۱، ۲۰۰۲ به نقل از حسینخانی و همکاران، ۲۰۰۲: ۲). بیشتر محققان انسجام را به عنوان توانایی خانواده در متعادل کردن روابط اعضا با یکدیگر و حفظ استقلال آن‌ها تعریف می‌کنند (جفرسون، ۲۰۰۷ به نقل از حسینخانی و همکاران، ۲۰۰۲: ۷۵۰).

قوم^۲ و ویژگی آن‌ها

بر اساس تعاریف علمی، «قوم» را مجموعه‌ای از افراد گروه‌های پیوسته معرفی می‌کنند که دارای روابط، پیشینه و پیوند خانوادگی هستند. اعضاء یک قوم، بر اثر گسترش یک یا چند خانواده پیوسته به‌وجود آمده‌اند و در بیشتر موارد این مجموعه دارای نژاد، زبان، فرهنگ و منطقه زیست مشترک

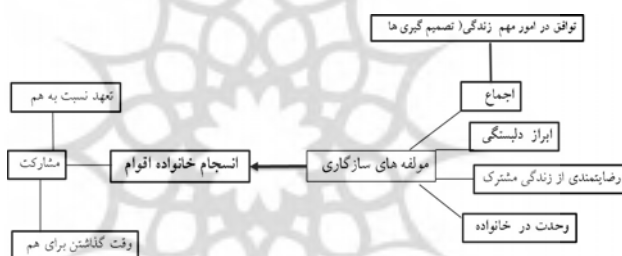
1. Hetherington and Kelly
2. Ethnic در فرانسه و انگلیسی Ethnic

هستند. علاوه بر عامل نژاد و زبان مسائل دیگری از جمله فرهنگ، آداب و رسوم، سنت‌های اجتماعی، دین و مذهب و مسائل اقتصادی به صورت مشترک در بین آن‌ها دیده می‌شود (شیبانی‌فر، ۱۳۹۱؛ هاتچینسون و اسمیت، ۱۹۹۶). هویت‌یابی افراد در گروه‌ها سرچشمه نیروی روانی، توازن و شکوفایی شخصیتی آن‌هاست (برتون، ۱۹۹۵، ۱۳۸۰: ۵).

قوم و قومیت ریشه در هویت افراد دارد. به اعتقاد گیدنز، هویت شخصی پروژه ای بازاندیشانه یا بازتابی است و منظور این است که در جامعه مدرن انسان‌ها دائماً هویت خود را خلق و تصحیح می‌کنند و این‌که «که» هستند و «چگونه» این‌گونه شدند را مدام مرور می‌نمایند (ذوالفقاری و سلطانی، ۱۳۹۰: ۲۹). البته هویت شخصی نمی‌تواند به راحتی و به طور ارادی تغییر کند و پیوستگی دارد ولی نکته مهم این است که این پیوستگی ناشی از باورهای باز اندیشانه‌ی فرد در باره خود است (گیدنز، ۱۳۸۴: ۲۵).

مدل پژوهش

مدل نظری این پژوهش بر اساس مولفه‌های سازگاری اسپانیر و فیلیسنگر (۱۹۸۳) به نقل از میلر، (۱۳۸۰: ۵۰۲) و مولفه انسجام خانواده لینگرن (۲۰۰۳) به نقل از زارع و سامانی، (۱۳۸۷: ۲۳) به شکل نگاره‌ی (۱) ترسیم گردید.

نگاره ۱

فرضیه‌ها

با توجه به این‌که نوع تحقیق حاضر اکتشافی است و پژوهشگر به منبع قابل توجهی در این زمینه دست نیافته تا بتوان مقایسه‌ای میان مولفه‌های تاثیرگذار بر انسجام خانواده اقوام انجام داد و یک قوم خاصی را مبنا قرار داد و سایر اقوام را با آن سنجید، به همین دلیل این تحقیق با نظرسنجی از

- پاسخ‌گویان، میزان اثرگذاری هریک از مولفه‌های سازگاری را بر انسجام خانواده هر یک از اقوام بررسی می‌نماید. بنابراین فرضیه‌ها بر اساس مدل پژوهش به شکل زیر تنظیم شدند.
- در همه اقوام مورد مطالعه، اجتماعی تأثیر بیشتری بر انسجام خانواده نسبت به برخی از مؤلفه دارد.
  - در همه اقوام مورد مطالعه، وحدت نظر تأثیر بیشتری بر انسجام خانواده، نسبت به برخی از مؤلفه دارد.
  - در همه اقوام مورد مطالعه، ابراز دلبستگی و محبت به همسر و اعضای خانواده تأثیر بیشتری بر انسجام خانواده نسبت به برخی از مؤلفه دارد.
  - در همه اقوام مورد مطالعه، رضایتمندی از زندگی مشترک تأثیر بیشتری بر انسجام خانواده نسبت به برخی از مؤلفه دارد.

روش پژوهش

برای آزمون فرضیه‌های مذکور تحقیقی تجربی با روش پیمایشی و ریش مقطعی و مبتنی بر نمونه احتمالی انجام شد.

جمعیت آماری این پژوهش اقوام ساکن در شهر همدان است. همدان یکی از کلان‌شهرهای ایران است و آیین‌های تمام‌نما از ترکیب نیروی انسانی به لحاظ جمعیتی، نژادی، دینی و زبانی است. از شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده چندمرحله‌ای و نسبتی استفاده شد. ابتدا در بین اقوام نمونه‌گیری شد و ۳ قوم ترک، لر و فارس انتخاب شدند. مینا بر این قرار گرفت که فقط افرادی که زبان مادری آن‌ها یکی از این سه زبان است انتخاب شوند. درصد جمعیت سه قوم به کل شهر ۷۷ درصد به دست آمد که در جدول (۱) نمایش داده شده است.

جدول ۱: جمعیت اقوام مورد مطالعه و نسبت آن‌ها به کل شهر

ردیف	زبان مادری قوم ساکن در همدان	جمعیت (۹۰)	درصد به کل شهر
۱	ترک ساکن همدان	۱۳۷۷۵۸	۲۶/۲
۲	لر ساکن همدان	۳۶۸۰۶	۷
۳	فارس ساکن همدان	۲۳۱۳۴۹	۴۴
۴	درصد سه قوم		۷۷
	کل شهر	۵۲۵۷۹۴	۱۰۰

مأخذ: سالنامه آماری ۱۳۹۲ استان همدان

شیوه اجرا: به دلیل پراکندگی اقوام در نقاط مختلف شهر، باید تمام مناطق شهر مورد مطالعه قرار می‌گرفت. برای بررسی دقیق، ابتدا شهر را به لحاظ برخورداری از امکانات اقتصادی و رفاهی به سه منطقه بالای شهر، محله‌های متوسط نشین شهر و منطقه پایین شهر طبقه‌بندی کرده و به صورت تصادفی از میان محله‌های (خوشه‌های) هر منطقه دو محله انتخاب شده است. سپس در محلات منتخب با شروع تصادفی از هر سه خانه یکی برگزیده شد. در جایی که حجم نمونه کافی به دست نیامد، محله‌های بیشتری مورد مطالعه قرار گرفت. بر اساس حضور زن یا شوهر در منزل، مصاحبه حضوری با یکی از آن‌ها انجام شد و درخواست شد که بدون مشورت با دیگران و یا همسر خود، پرسش‌نامه را پاسخ دهد. سپس برای یافتن واحدها، بر اساس نمونه‌گیری زنجیره‌ای (بیکر، ۱۳۸۶: ۱۷۲) از پاسخگو درخواست می‌شد که اگر خانواده‌ای را می‌شناسد که در محله آن‌ها دارای یکی از اصالت‌های قومی مورد مطالعه هستند، معرفی نماید. به این طریق اطلاعات لازم گردآوری شد. حجم نمونه: در مرحله بعد، بر اساس فرمول تعیین حجم نسبی در زیر، حجم تقریبی نمونه ۱۴۷ نفر برآورد شد.

$$\frac{z^2 \times p \times q}{d^2} = \frac{1.96^2 \times .77 \times .23}{.068^2} \approx 147$$

مقدارها به شرح زیر است. $Z = 1/96$ $p = 0/77$ (درصد جمعیت سه قوم ساکن در شهر مورد مطالعه) و $q = 0/23$ (درصد جمعیت سایر اقوام) و $d = 0/068$. در گام آخر حجم نمونه هر یک از قوم بر آ

$$(44 \times 525794) \div 100 = 231349, (26.2 \times 525794) \div 100 = 137758, (7 \times 525794) \div 100 = 36806$$

$$(231349 \times 147) \div 525794 \approx 65 \quad \text{حجم نمونه فارس زبان}$$

$$(137758 \times 147) \div 525794 = 39 \quad \text{حجم جمعیت نمونه ترک زبان}$$

$$147 - (65 + 39) = 43 \quad \text{حجم نمونه لر زبان}$$

در این پژوهش ۹۸ نفر معادل (۶۶/۹٪) پاسخگویان مرد و ۴۹ نفر معادل (۳۳/۱٪) زن بودند. از مصاحبه با پرسش‌نامه حضوری (در واقع مصاحبه ساختاریافته) استفاده شد. از مقیاس بازسازی شده سازگاری زوجین فیلیسینگر و اسپانیر استفاده شد. متغیر مورد سنجش در این مقیاس، تحلیل عامل ۴ بُعدی وابسته به هم است که شامل: اجماع در امور مهم زندگی؛ وحدت نظر در روابط خصوصی و برنامه‌های خانوادگی؛ رضایت از زندگی مشترک و ابراز دل‌بستگی و محبت به همسر و خانواده و دوستان است. این مقیاس پرسش‌نامه ۳۷ گویه‌ای است که طبق طیف لیکرت دارای گزینه ۵ درجه است (از خیلی زیاد (۵) تا خیلی کم (۱)). مثال: چقدر همسرتان را

قابل اعتماد می‌دانید؟ و در مواردی (از کاملاً موافق (۵)؛ تا کاملاً مخالف (۱)). مثال: من و همسرم باهم تفریح و گردش می‌رویم.

در تحقیق اورکی و همکاران (۱۳۹۱) که از آزمون سنجش سازگاری اسپانیار و با استفاده از پرسش‌نامه با ۳۲ سؤال استفاده شد، کل مقیاس دارای آلفای ۰/۹۶٪ که از همسانی درونی قابل توجهی حکایت دارد، همسانی درونی خرده مقیاس‌ها در رضایت زوجی ۰/۹۴٪، وحدت و یگانگی زوجی ۰/۸۴٪، توافق زوجی ۰/۹۰٪ و ابراز محبت ۰/۷۳٪ گزارش شده است.

در پژوهش کنونی برای تقلیل معرف‌های متغیرها از تحلیل عاملی و برای محاسبه وزن‌های هریک از مؤلفه‌ها از تحلیل مؤلفه‌های اصلی^۱ (فلیمر و پرشت، ۲۰۰۱) استفاده شد. همچنین چهار عامل در نظر گرفته شد تا همخوانی با دیدگاه اسپانیار و فلیسینگر را داشته باشد. فنون تحلیل اطلاعات و ابزار اندازه‌گیری علاوه بر جداول فراوانی و درصد، همبستگی پیرسون و میانگین و انحراف معیار، از تحلیل عاملی برای محدود کردن متغیرها به عامل‌های موردنظر و همچنین تعیین نمرات عاملی برای تحلیل رگرسیون چند متغیره^۲ به روش گام و گام و پیش‌بینی‌های لازم در تحلیل و تبیین استفاده شد.

تعریف عملیاتی متغیرها

۱- متغیرها، عامل‌ها (مؤلفه‌ها)، معرف‌های آن‌ها در جدول ۱ خلاصه شده است.

جدول ۱: متغیرها، شاخص‌ها (عامل‌ها)، معرف‌ها

معرف‌ها	مؤلفه‌ها (عامل‌ها)	ویژگی تجزیه
توافق در امور مهم زندگی و زناشویی مانند؛ توافق و هم‌رایی در زندگی مشترک، تقسیم‌کار بر اساس جنس، همکاری با هم، مدیریت مطلوب در وقت و مسائل مالی (خرید، سفر، پس‌انداز، سرگرمی و اوقات فراغت و...)، فلسفه زندگی، تصمیم‌گیری‌های مهم زندگی، انجام امور مذهبی (عمل به واجبات و اجتناب از محرمات و پوشش اسلامی و حفظ حریم آرایش)، مدت‌زمان بیشتری در کنار هم بودن (با هم غذا خوردن گفتگو کردن و تفریح کردن- رابطه مطلوب خصوصی داشتن) طرز تعامل احترام‌آمیز با والدین و فامیل همسر	اجماع و توافق و هم‌رایی در زندگی	مسئله

1. principal component analysis
2. Univariable and multivariable

مراقبت و رسیدگی به هم- عصبانی نکردن یکدیگر، اعتماد به هم، قهر نکردن و تنها نگذاشتن همسر، بعد از مشاجره به فکر طلاق و جدایی و قطع رابطه نیفتادن، رضایت از عشق ورزیدن و ابراز علاقه همسر، عدم احساس پشیمانی از ازدواج با همسر کنونی و رضایت از او، عدم برخورد خشونت‌آمیز با همسر	رضایتمندی از زندگی مشترک	
ابراز عشق به همسر و عدم خیانت به او، ابراز محبت به همسر و به دوستان و خانواده او، ابراز دلبستگی به رابطه جنسی و عدم افراط و تفریط در آن، رفتار کردن به‌دولخواه همدیگر	تجلی ابراز دلبستگی و محبت	
وحدت نظر؛ انجام ضروریات زندگی (غذا و بهداشت، نظافت، آرایش)، معاشرت نیکو، تمجید از کارهای یکدیگر، خوش‌رفتاری در تبادل و ارضای نیاز جنسی، کنار آمدن با خود، با دیگران و با محیط و حفظ پیوستگی زندگی، نظم در خانواده	وحدت و پیوستگی در خانواده	
۲۸ معرف	کل عامل‌ها	
تعهد نسبت به هم: داشتن روابط دوستانه و محبت‌آمیز، صرف وقت و انرژی برای خانواده، کمک به هم و معاشرت با یکدیگر و تشویق یکدیگر، تقویت روحیه هم و حمایت از یکدیگر به هنگام نیاز حس همدلی و همبستگی و مسئولیت نسبت به هم، اعتماد و صداقت در زندگی و پایبندی به اعتقادات دینی در زندگی روزمره وقت گذاشتن: برای همسر و خانواده: مدت زمان و فرصت بیشتری در کنار هم بودن، باهم سفر کردن و سینما رفتن، باهم به دیدوبازدید فامیل رفتن، احترام به اعتقادات و مشارکت در انجام فرایض دینی مشترک، رعایت حقوق و وظایف متقابل در خانواده با تفریحات سالم و کارهای ضروری- داشتن روابط انسانی و عاشقانه با همسر و عادلانه با خانواده (۹ معرف)	انسجام خانواده	وابسته
کل معرف‌های مستقل و وابسته (۳۷ معرف)	کل متغیرها	

پایایی و روایی

میزان پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ و از طریق نرم‌افزار SPSS محاسبه و در جدول ۲ خلاصه شد و روایی متغیرها از طریق صوری به دست آمد.

جدول ۲. پایایی گویه‌های متغیرهای مستقل

شاخص	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	شاخص	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
اجماع و توافق در زندگی	۹	۸۱/۹	وحدت نظر در خانواده	۶	۷۱/۶
رضایتمندی از زندگی	۸	۷۹/۳	انسجام خانواده	۹	۷۸/۵

1. Interpersonal Trust

ابراز دل‌بستگی و محبت	۵	۷۳/۱		
کل			۷۷/۵	

یافته‌ها

الف- یافته‌های توصیفی

۱- یافته‌های توصیفی نظر پاسخ‌گویان نسبت به تأثیر عوامل سازگاری در خانواده در جدول ۲ خلاصه شده است.

جدول ۳: توزیع آماری نظر پاسخ‌گویان نسبت به تأثیر عوامل سازگاری بر انسجام خانواده مختلف ساکن همدان (N=۱۴۷)

ردیف	معرف	کاملاً موافق و موافق (درصد)	تا حدودی موافق (درصد)	مخالف و کاملاً مخالف (درصد)	میانگین کل	انحراف استاندارد کل
۱	اجماع	۶۱/۸۷	۴۸/۷۷	۱۰/۸۲	۵۹/۰۸	۵/۴
۲	رضایتمندی از زندگی مشترک	۴۱/۰۴	۳۵/۱۷	۱۷/۶۲	۳۶/۱۷	۳/۴۶
۳	وحدت در خانواده	۳۱/۵۲	۲۵/۲۶	۲۴/۹۴	۱۷/۱۵	۳/۶۲
۴	ابراز دل‌بستگی به هم	۵۴/۶۱	۲۲/۱۳	۱۵/۹۲	۲۵/۳۰	۳

در بررسی حاضر ابعاد سازگاری مورد سنجش قرار گرفتند و یافته‌ها به شرح زیر به دست آمد. همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، ۶۱/۸۷٪ پاسخ‌گویان برخورداری از اجماع یا توافق در امور مهم زندگی و زناشویی را در حد کاملاً موافق و موافق و ۴۱/۰۴٪ پاسخ‌گویان برخورداری از رضایتمندی از زندگی زناشویی را در حد کاملاً موافق و موافق و ۵۴/۶۱٪ پاسخ‌گویان ابراز دل‌بستگی و محبت به همسر را در حد کاملاً موافق و موافق و ۳۱/۵۲٪ پاسخ‌گویان وحدت نظر در خانواده را در حد کاملاً موافق و موافق و گزارش کرده‌اند. با توجه به داده‌ها، مؤلفه اجماع با میانگین (۵۹/۰۸) بیشترین مؤلفه تأثیرگذار و وحدت نظر در برنامه‌های خانواده با میانگین (۱۷/۱۵) کمترین تأثیرگذار بر انسجام خانواده بوده است. کمترین پراکندگی را ابراز دل‌بستگی و محبت (۳) و بیشترین پراکندگی را اجماع (۵/۴) داشته است.

۲- یافته‌های توصیفی وضعیت انسجام در خانواده‌های اقوام در جدول ۴ خلاصه شده است.

جدول ۴: توزیع آماری وضعیت انسجام (متغیر وابسته) در خانواده‌های اقوام مختلف ساکن همدان (۱۴۷)

ردیف	متغیر	همیشه (درصد)	اکثر اوقات (درصد)	اغلب اوقات	گاهی (درصد)	هرگز (درصد)	میانگین	انحراف استاندارد
------	-------	--------------	-------------------	------------	-------------	-------------	---------	------------------

				(درصد)				
۳/۵۹	۳۴/۵۴	۳/۴	۸/۸۶	۱۰/۶	۳۵/۳	۴۱/۵۶	تعهد	۱
۳/۶۸	۲۶/۴۵	۲/۱۳	۴/۸۶	۱۳/۵۷	۲۶/۷۳	۵۲/۵۳	وقت گذاشتن برای همسر و خانواده	۲
۳/۶۳	۳۰/۴۹	۲/۶۲	۶/۴۶	۱۱/۹۵	۳۳/۳۲	۴۳/۹۵	کل	

همان‌طور که جدول ۴ نشان می‌دهد، ۴۱/۵۶٪ متعهد بودن نسبت به مسائل زناشویی و زندگی مشترک را در حد همیشه، ۳۵/۳٪ در حداکثر اوقات، ۱۰/۶٪ در حد اغلب اوقات، ۸/۸۶٪ در حد گاهی و ۳/۴٪ در حد هرگز، گزارش کرده‌اند. ۵۳/۵۳٪ پاسخ‌گویان وقت گذاشتن برای همسر و خانواده را در حد همیشه، ۲۶/۷۳٪ در حداکثر اوقات، ۱۳/۵۷٪ در حد اغلب اوقات، ۴/۸۶٪ در حد گاهی، ۲/۱۳٪ در حد هرگز گزارش کرده‌اند.

در کل با جمع ستون‌های (همیشه تا اغلب اوقات) ۸۹/۱۷٪ اقوام انسجام خانواده قوی، ۹/۰۸٪ خانواده متزلزل و غیرمنسجم داشته‌اند. بقیه در حدفاصل این دو طیف قرار داشتند. همچنین با توجه به میانگین کل (۳۰/۴۹) و پراکندگی کل (۳/۶۳) در واقع انسجام در بین خانواده‌های اقوام شهر همدان بالا برآورد می‌شود.

ب- یافته‌های استنباطی

در این مرحله به آزمون فرضیه‌ها پرداخته شد و نمرات عاملی چهارگانه که با استفاده از دستور تجزیه و تحلیل عاملی تعداد آن‌ها مشخص و ذخیره شده بود، برای تحلیل رگرسیون چند متغیره با روش گام‌به‌گام وارد تحلیل شدند.

۱- قبل از آزمون فرضیه‌ها نخست میزان پایایی متغیرها بر اساس آزمون کیسر- مایر- اوهلین سنجیده شد. نتایج در جدول شماره ۵ خلاصه شده است.

جدول ۵: KMO and Bartlett's Test

۰/۷۲۲	اندازه‌گیری میزان شایستگی نمونه کیسر - مایر - اوهلین
۵۱۴۴/۱۴۸	تست بارتلت کای اسکویر ^۲
۱۲۲۶	درجه آزادی ^۳

1. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy
2. Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square
3. df

سطح معناداری ^۱	۰/۰۰۰
---------------------------	-------

بر اساس داده‌های جدول ۵ این متغیرها برای تحلیل از شایستگی مناسب برخوردارند. زیرا میزان پایایی کیسر مایر اوهلین بیش از ۷۰٪ است (۰/۷۲۲ < ۰/۷۰).
 ۲- واریانس تبیین شده توسط عامل‌ها در جدول ۶ خلاصه شده است.

جدول ۶: کل واریانس تبیین شده توسط عامل‌ها^۲ قبل و بعد از چرخش واریماکس^۳

مجموع مجذورات ^۴ بعد از چرخش واریماکس		مجموع مجذورات ^۵ قبل از چرخش واریماکس		مؤلفه‌ها ^۶ (عامل‌ها) (ها)
درصد تراکمی	درصد واریانس	درصد تراکمی ^۷	درصد واریانس ^۸	
۱۱/۲۹۵	۱۱/۲۹۵	۱۳/۳۶۱	۱۳/۳۶۱	۱. اجماع
۲۱/۶۶۷	۱۰/۳۷۲	۲۴/۱۴۷	۱۰/۷۸۶	۲. رضایتمندی
۳۰/۳۷۱	۸/۷۰۴	۲۸/۲۸۲	۴/۱۳۵	۳. ابراز دل‌بستگی
۳۸/۶۴۱	۸/۲۷۰	۳۴/۵۰۵	۶/۲۲۳	۴. وحدت

همان‌طور که جدول ۶ نشان می‌دهد کل واریانس تبیین شده انسجام خانواده پس از چرخش واریماکس، توسط عامل‌های چهارگانه، ۳۸/۶۴۱٪ شد که میزان بزرگی را در برمی‌گیرد و باقیمانده واریانس به عوامل دیگری برمی‌گردد که در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفته‌اند.
 در مرحله بعد میزان همبستگی بین مؤلفه‌های سازگاری با قومیت‌ها^۹ سنجیده شد و نتایج در جدول ۷ خلاصه شد.

جدول ۷: میزان همبستگی هر یک از مؤلفه‌های سازگاری با قومیت‌ها

قوم	اجماع ^۱	دل‌بستگی ^۲	وحدت نظر ^۳	رضایت ^۴	Sig
(فارسی)	۶۱/۸	۵۶/۷	۰/۰۹۶	۰/۴۸۱	۰/۰۰۰
(ترک)	۵۱/۷	۲۸/۳	۵۳/۷	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰
(لر)	۶۰/۹۴	۶۰/۸	۵۶/۸	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰

1. Sig
2. Total Variance Explained
3. Varimax
4. Component
5. Extraction Sums of Squared Loadings
6. Rotation Sums of Squared Loadings
7. % of Variance
8. C.P
9. Ethnicities

همان‌طور که جدول ۷ نشان می‌دهد مؤلفه‌های سازگاری، همبستگی یکسانی در قومیت‌ها ندارد به‌گونه‌ای که در قوم فارس ساکن همدان رضایتمندی از زندگی مشترک (۶۸/۶) بیشترین همبستگی را با انسجام خانواده دارد. در لرها (۶۰/۹۴) اجماع و توافق در امور مهم زندگی و در ترک‌ها وحدت نظر در برنامه‌های زندگی (۵۳/۷) بیشترین همبستگی را با انسجام خانواده دارند.

۲- آزمون فرضیه‌ها: بحث در باب فرضیه‌ها

در این بخش از تحلیل به آزمون اثرگذاری هریک از مؤلفه‌های سازگاری بر انسجام خانواده اقوام با روش رگرسیون چند متغیره با شیوه گام‌به‌گام پرداخته شد.

فرضیه اصلی تحقیق این بود که مؤلفه‌های سازگاری شامل اجماع، ابراز دل‌بستگی و محبت، وحدت نظر و رضایتمندی از زندگی مشترک تأثیر یکسانی بر انسجام خانواده اقوام ندارند. متغیرها بر اساس میزان واریانس تبیین‌کننده متغیر وابسته وارد تحلیل شدند. برای مقایسه اهمیت هریک از مؤلفه‌ها از بتای به‌دست‌آمده استفاده شد.

- فرضیه ۱: در همه اقوام مورد مطالعه، اجماع تأثیر بیشتری بر انسجام خانواده نسبت به

برخی از مؤلفه‌ها دارد.

فرض صفر: تأثیر اجماع و سایر مؤلفه‌ها بر انسجام خانواده یکسان است. $H_0 = H_1$

فرض تحقیق: تأثیر اجماع بیش از سایر مؤلفه‌ها بر انسجام خانواده است. $H_0 < H_1$

نکته: برای تمام فرضیه‌ها، وجود تفاوت با نماد $H_0 < H_1$ (فرض تحقیق) و عدم وجود تفاوت

با نماد $H_0 = H_1$ (فرض صفر) نمایش داده شده است.

- فرضیه ۲: در همه اقوام مورد مطالعه، وحدت نظر در روابط خصوصی و برنامه‌های خانواده

تأثیر بیشتری بر انسجام خانواده نسبت به برخی از مؤلفه‌ها دارد.

فرض صفر: $H_0 = H_1$ و فرض تحقیق: $H_0 < H_1$

- فرضیه ۳: در همه اقوام مورد مطالعه، تجلی ابراز دل‌بستگی و محبت به اعضای خانواده تأثیر

بیشتری بر انسجام خانواده نسبت به سایر مؤلفه‌ها دارد. فرض صفر: $H_0 = H_1$ و فرض تحقیق:

$H_0 < H_1$

- فرضیه ۴: در همه اقوام مورد مطالعه، رضایتمندی از زندگی مشترک تأثیر بیشتری بر انسجام

خانواده نسبت به سایر مؤلفه‌ها دارد.

فرض صفر: $H_0 = H_1$ و فرض تحقیق: $H_0 < H_1$

نخست قوم فارس زبان بررسی شد. نتایج آزمون رگرسیون با شیوه گام‌به‌گام در جدول ۸

خلاصه‌شده است.

جدول ۸ : تحلیل رگرسیون میزان پیش‌بینی کنندگی مؤلفه‌های سازگاری (عوامل‌ها) بر انسجام خانواده قوم فارس با روش گام‌به‌گام (۶۵)

متغیر	عوامل	R همبستگی	ضریب تعیین ^۱	درجه آزادی	معادلات میانگین مربعیات	F آزمون فیشر	معناداری	β بت	ضریب خط b
عامل‌ها یا مؤلفه‌های سازگاری قوم فارس	رضایت	۰/۶۸۶	/۴۷۰	۱	۲۲۵/۰۴۱	۱۹۲۵	۰/۰۰۰	۰/۶۸۶	۲۷/۹۴۱
				۶۴	۱۵/۱۲۹	۴۷			
	وحدت نظر	۰/۷۶۹	۰/۵۹۱	۲	۴۵۵/۵۲۱	/۲۶۵	۰/۰۰۰	۰/۸۱۰	۱۴/۰۲۹
				۶۳	۱۱/۹۰۵			۳۸	
				باقیمانده	باقیمانده			۰/۳۶۹	۰/۴۶۶
	اجماع	۰/۸۴۴	۰/۷۱۲	۳	۳۶۵/۹۵۷	/۱۸۴۹	۰/۰۰۰	۰/۵۰۹	۱/۰۴۸
				۶۲	۸/۵۴۱			۴۲	
				باقیمانده	باقیمانده			۰/۴۸۱	۰/۶۷۴
				اجماع	۰/۴۹۷			۰/۶۰۸	
	ابراز محبت و دل‌بستگی	۰/۸۶۳	/۷۴۴	۴	۲۸۶/۸۸۰	/۰۹۱	۰/۰۰۰	۰/۴۰۱	-۱/۳۱۳
۶۱				۷/۷۳۵	۳۷				
باقیمانده				باقیمانده	۰/۵۷۱			۰/۷۲۲	
اجماع				۰/۳۵۲	۰/۳۰۳				
محبت و				۰/۳۳۵	۰/۵۱۵				

گام اول

همان‌طور که جدول ۸ نشان می‌دهد، اولین متغیری که وارد تحلیل شده، رضایتمندی است که ضریب همبستگی قوی ($R = 0/686$) و در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه معناداری با انسجام خانواده دارد ($sig = 0/000$).

$$(R = 0/686, \text{Sig} = 0/000 < 0/05, F = 47/925, df = 1)$$

بر اساس یافته‌ها متغیر رضایتمندی بیش از سایر متغیرها در تبیین انسجام خانواده‌های فارس تأثیرگذار است و فرضیه ۴ در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید شد. ضریب تعیین ($R^2 = 0/470$) نشان می‌دهد که ۴۷ درصد واریانس انسجام خانواده از طریق عامل رضایتمندی تبیین می‌شود. این متغیر به‌تنهایی ۷۲۵/۰۴۱ از میانگین تغییرات واریانس انسجام خانواده را تبیین می‌کند. بنا بر این ضریب اهمیت تبیین‌کننده اهمیت بسیار زیاد این متغیر در انسجام خانواده است (۰/۶۸۶).

گام دوم

در گام دوم متغیر وحدت نظر در امور خصوصی و برنامه خانوادگی وارد شد و ضریب همبستگی دو متغیر رضایتمندی و وحدت با متغیر انسجام خانواده بسیار شدید و قوی به دست آمد ($R = 0/769$) و در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنادار شد ($sig = 0/000$). ($df = 2$ و $F = 38/265$ و $sig = 0/000$)

$$(R = 0/769 \text{ و } Sig$$

ضریب تعیین ($R^2 = 0/591$) نشان می‌دهد که ۵۹/۱ درصد واریانس انسجام خانواده از طریق این دو عامل تبیین می‌شود. وحدت نظر به‌تنهایی ۱۲/۱٪ واریانس را تبیین می‌کند. ($0/470 = 0/121 - 0/591$)

ضریب اهمیت یا بتا ۰/۳۶۹ است که بعد از رضایتمندی، قرار دارد. رضایتمندی < وحدت نظر

گام سوم

در این گام متغیر اجماع نیز وارد تحلیل شد و این سه متغیر ضریب همبستگی بسیار قوی و شدیدی با انسجام خانواده نشان دادند (۰/۸۴۴) و در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنادار شد ($sig = 0/000$).

$$(R = 0/844 \text{ و } Sig = 0/000 \text{ و } F = 42/849 \text{ و } df = 3)$$

ضریب تعیین ($R^2 = 0/712$) نشان می‌دهد که ۷۱/۲ درصد واریانس انسجام خانواده از طریق این سه عامل تبیین می‌شود. متغیر اجماع ۰/۱۲۱ واریانس انسجام خانواده را تبیین می‌کند ($0/121 = 0/591 - 0/712$).

ضریب اهمیت یا بتای اجماع ۰/۴۹۷ و رضایتمندی ۰/۵۰۹ و وحدت نظر ۰/۴۸۱ است و تبیین‌کننده اهمیت بسیار زیاد این سه متغیر در تحلیل انسجام خانواده است. در این مرحله اهمیت

رضایتمندی در تبیین و پیش‌بینی انسجام خانواده مهم‌تر از دو عامل دیگر است. رضایتمندی < اجماع < وحدت نظر

گام چهارم

در این گام متغیر تجلی ابراز دل‌بستگی و محبت به همسر و خانواده و دوستان وارد تحلیل شد و چهار عامل ضریب همبستگی بسیار بالایی با متغیر انسجام خانواده داشتند (۰/۸۶۴) و در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معناداری شد (sig = ۰/۰۰۰).

$$(R = ۰/۸۶۴ \text{ و } Sig = ۰/۰۰۰ \text{ و } F = ۳۷/۰۹۱ \text{ و } df = ۴)$$

این متغیرها ۲۸۶/۸۸۰ از میانگین تغییرات واریانس انسجام خانواده را تبیین می‌کنند. متغیر تجلی ابراز محبت و دل‌بستگی ۰/۰۰۵ - واریانس انسجام خانواده را تبیین می‌کند. (۰/۰۰۵ - = ۰/۷۱۲ - ۰/۷۰۷)

ضریب اهمیت یا بتای رضایتمندی ۰/۴۰۱ و وحدت نظر ۰/۵۷۱ و اجماع ۰/۳۵۲ و ابراز محبت و دل‌بستگی ۰/۳۳۵ است و تبیین‌کننده اهمیت بسیار زیاد این چهار متغیر در تحلیل انسجام خانواده است. در این مرحله اهمیت عامل وحدت نظر در پیش‌بینی و تبیین انسجام خانواده بیش از سه عامل دیگر و اهمیت رضایتمندی بیش از دو عامل دیگر و اهمیت اجماع بیش از ابراز دل‌بستگی و محبت است.

وحدت نظر < رضایتمندی < اجماع < ابراز دل‌بستگی

ضریب خط نشان می‌دهد که به ازای هر واحد تغییر در رضایتمندی، وحدت نظر، اجماع و در نهایت ابراز دل‌بستگی و محبت همسران نسبت به هم به ترتیب به اندازه ۰/۷۲۲، ۰/۵۳۲، ۰/۳۰۳ و ۰/۵۱۵ در متغیر انسجام خانواده تغییر ایجاد می‌شود و می‌توان از روی تغییر در این مؤلفه‌ها، میزان تغییر در انسجام خانواده را پیش‌بینی کرد.

$$Y = b + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4$$

$$\text{رضایتمندی} \times ۰/۵۳۲ + \text{ابراز دل‌بستگی} \times ۰/۵۱۵ + \text{وحدت نظر} \times ۰/۷۲۲ + \text{اجماع} \times ۰/۳۰۳ +$$

$$Y = ۱/۲۱۲$$

در این بخش به بررسی تأثیر مؤلفه‌های سازگاری در انسجام خانواده‌های ترک‌زبان پرداخته شد. یافته‌ها در جدول شماره ۹ خلاصه شده است.

جدول ۹ : تحلیل رگرسیون میزان پیش‌بینی کنندگی مؤلفه‌های سازگاری بر انسجام خانواده قوم ترک با روش گام‌به‌گام (۳۹)

متغیر	عوامل	R	R ²	df	میانگین مربعات	F	معناداری P<	β	خط b
عامل‌ها یا مؤلفه‌های سازگاری قوم ترک	وحدت نظردر خانواده	۰/۶۴۵	۰/۴۱۶	۱	۵۴۴/۴۸۵	۱۰۹۱ ۲۲	۰/۰۰۰	۰/۶۴۵	۴۴/۵۸۴ ثابت
				۳۸	۲۴/۶۴۷			۱	وحدت نظر
	رضایت از زندگی مشترک	۰/۸۵۷	۰/۷۳۴	۲	۴۸۰/۴۴۶	۱۴۵۹ ۴۱	۰/۰۰۰	۰/۶۷۷	۵/۰۱۸ ثابت
				۳۷	۱۱/۵۸۸			۱/۰۴۹	وحدت و
باقیمانده				باقیمانده	۱/۰۵۷			رضایت	
اجماع	۰/۸۷۸	۰/۷۷۰	۳	۳۳۵/۹۹۶	۱۴۱۸ ۳۲	۰/۰۰۰	۰/۶۵۷	-۵/۲۷۶ ثابت	
			۳۶	۱۰/۳۶۴			۱/۰۱۸	وحدت نظر	
			باقیمانده	باقیمانده			۰/۷۹۸	رضایت	
			۰/۲۳۵	اجماع					

گام اول

همان‌طور که جدول یافته‌ها نشان می‌دهد، اولین متغیری که وارد تحلیل شده، وحدت نظر همسران در روابط خصوصی و برنامه‌های زندگی است که ضریب همبستگی قوی ($R = 0/645$) و در سطح اطمینان ۹۹٪ رابطه معناداری با انسجام خانواده دارد ($Sig = 0/000$). بر اساس یافته‌ها، متغیر وحدت نظر بیش از سایر متغیرها در تبیین انسجام خانواده‌های ترک‌زبان تأثیرگذار است و فرضیه ۳ در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید شد.

$$(R = 0/645, Sig = 0/000 < 0/05, F = 22/091, df = 1)$$

ضریب تعیین ($R^2 = 0/416$) نشان می‌دهد که ۴۱/۶ درصد واریانس انسجام خانواده از طریق عامل وحدت نظر تبیین می‌شود. این متغیر به‌تنهایی ۵۴۴/۴۸۵ از میانگین تغییرات واریانس انسجام خانواده را تبیین می‌کند. بتا یا ضریب اهمیت ۰/۶۴۵ است که تبیین‌کننده اهمیت بسیار زیاد این متغیر در انسجام خانواده قوم ترک‌زبان است.

گام دوم

در گام دوم متغیر رضایتمندی از زندگی مشترک وارد شد و ضریب همبستگی دو متغیر رضایتمندی و وحدت با متغیر انسجام خانواده بسیار شدید و قوی به دست آمد ($R = 0/857$) و در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنادار شد ($\text{Sig} = 0/000$).

$$(R = 0/769 \text{ و } \text{Sig} = 0/000 \text{ و } F = 38/265 \text{ و } df = 2)$$

ضریب تعیین ($R^2 = 0/734$) نشان می‌دهد که ۷۳/۴ درصد واریانس انسجام خانواده از طریق دو عامل وحدت نظر و رضایتمندی تبیین می‌شود. رضایتمندی به‌تنهایی ۳۱/۸٪ واریانس را تبیین می‌کند ($0/416 - 0/734 = 0/318$). ضریب اهمیت یا بتای وحدت نظر ۰/۶۷۷ و رضایتمندی ۰/۵۶۵ است که بیانگر اهمیت بسیار زیاد این دو متغیر در تحلیل انسجام خانواده قوم ترک‌زبان است. رضایتمندی > وحدت نظر

گام سوم

در این گام متغیر اجماع نیز وارد تحلیل شد و این سه متغیر ضریب همبستگی بسیار قوی و شدیدی با انسجام خانواده نشان دادند ($0/878$) و در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنادار شد ($\text{Sig} = 0/000$).

$$(R = 0/878 \text{ و } \text{Sig} = 0/000 \text{ و } F = 32/418 \text{ و } df = 3)$$

ضریب تعیین ($R^2 = 0/770$) نشان می‌دهد که ۷۷ درصد واریانس در انسجام خانواده از طریق سه عامل تبیین می‌شود. متغیر اجماع ۰/۰۳۶ واریانس انسجام خانواده را تبیین می‌کند ($0/734 - 0/770 = 0/036$).

ضریب اهمیت یا بتای اجماع ۰/۲۳۵ و وحدت نظر ۰/۶۵۷ و رضایتمندی ۰/۴۲۶ است و تبیین‌کننده اهمیت بسیار زیاد این سه متغیر در تحلیل انسجام خانواده ترک‌زبان است. در این مرحله اهمیت عامل وحدت نظر در تبیین و پیش‌بینی انسجام خانواده مهم‌تر از دو عامل دیگر است. وحدت نظر < رضایتمندی < اجماع

ضریب خط نشان می‌دهد که به ازای هر واحد تغییر در وحدت نظر، رضایتمندی و اجماع، به ترتیب ۵/۲۷۶-، ۰/۷۹۸ و ۰/۳۳۶ در متغیر انسجام خانواده تغییر ایجاد می‌شود و می‌توان از روی تغییر در این مؤلفه‌ها، میزان تغییر در انسجام خانواده را پیش‌بینی کرد.

$$Y = b + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3$$

$$Y = 24/292 + 0/336 (\text{اجماع}) - 5/276 (\text{وحدت نظر}) \times 0/798 (\text{رضایتمندی})$$

نکته قابل توجه این است که متغیر ابراز دل‌بستگی و محبت در تحلیل وارد نشد و نشان می‌دهد در بین خانواده‌های ترک‌زبان تجلی ابراز دل‌بستگی و محبت اهمیت چندانی ندارد.

در این بخش به بررسی مؤلفه‌های سازگاری در انسجام خانواده لر زبان پرداخته شد و یافته‌ها در جدول ۱۰ خلاصه گردید.

جدول ۱۰: تحلیل رگرسیون میزان پیش‌بینی کنندگی مؤلفه‌های سازگاری (عامل‌ها) بر انسجام خانواده قوم لر زبان با روش گام‌به‌گام (۴۳)

خط b	β	P<	F	میانگین مربعات	df	R ²	R	عوامل	متغیر
۲۳/۵۴۸ ثابت	۰/۶۰۹	۱۰۰۰	۱/۴۹۴	۲۸۴/۵۱۰	۱ رگرسیون	۰/۳۷۱	۰/۶۰۹	اجماع	عامل‌ها یا مؤلفه‌های سازگاری قوم لر
۰/۶۱۴ اجماع	اجماع	۰	۱۶	۱۷/۲۵۰	۴۲ باقیمانده				
۲۱/۰۶۲ ثابت	۰/۴۶۹	۱۰۰۰	۱/۶۴۰	۲۰۵/۹۶۸	۲ رگرسیون	۰/۵۳۷	۰/۷۳۳	وحدت نظر در خانواده	
۰/۴۷۳ اجماع	اجماع			۱۳/۱۶۹	۴۱ باقیمانده				
۰/۶۵۲ وحدت نظر	۰/۴۳۱ وحدت نظر			۱۵					
۵/۴۹۴ ثابت	۰/۳۳۵	۱۰۰۰	۱/۶۵۸	۱۷۷/۵۵۵	۳ رگرسیون	۰/۶۹۴	۰/۸۳۳	ابراز محبت و دل‌بسته گی	
۰/۳۳۹ اجماع	اجماع			۹/۰۳۲	۴۰ باقیمانده				
۰/۷۴۶ وحدت	۰/۴۹۳ وحدت			۱۹					
۰/۸۶۶ ابراز دل‌بستگی	۰/۴۱۷ ابراز دل‌بستگی								

گام اول

همان‌طور که جدول ۱۰ نشان می‌دهد، اولین متغیری که وارد تحلیل شده، اجماع و توافق در امور مهم زندگی است که ضریب همبستگی قوی ($R = 0/609$) و در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معناداری

با انسجام خانواده دارد ($Sig = 0/000$). بر اساس یافته‌ها، متغیر اجماع و توافق در امور مهم زندگی بیش از سایر مؤلفه‌ها تبیین‌کننده و پیش‌بینی‌کننده تغییرات انسجام خانواده در قوم لر است و بیشترین تأثیر را بر انسجام خانواده دارد. بنابراین فرضیه ۱ در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید می‌شود.

$$(R = 0/609, Sig = 0/000 < 0/05, F = 16/494, df = 1)$$

ضریب تعیین ($R^2 = 0/371$) نشان می‌دهد که ۳۷/۱ درصد واریانس انسجام خانواده از طریق عامل اجماع تبیین می‌شود. این متغیر به‌تنهایی ۲۸۴/۵۱۰ از میانگین تغییرات واریانس انسجام خانواده را تبیین می‌کند. ۱۷/۲۵۰ درصد باقیمانده واریانس به سایر عوامل مربوط است. بتا ۰/۶۰۹ است که تبیین‌کننده اهمیت بسیار زیاد این متغیر در انسجام خانواده لر زبان‌هاست.

گام دوم

در گام دوم متغیر وحدت نظر در روابط خصوصی و برنامه‌های مهم زندگی وارد شد و ضریب همبستگی دو متغیر اجماع و وحدت نظر با متغیر انسجام خانواده بسیار شدید و قوی به دست آمد- ($R = 0/733$) و در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنادار شد ($Sig = 0/000$).

$$(R = 0/733 \text{ و } Sig = 0/000 \text{ و } F = 15/640 \text{ و } df = 2)$$

ضریب تعیین ($R^2 = 0/537$) نشان می‌دهد که ۵۳/۷ درصد واریانس انسجام خانواده از طریق دو عامل اجماع و وحدت نظر در زندگی تبیین می‌شود. وحدت نظر در زناشویی و برنامه‌های زندگی به‌تنهایی ۱۶/۶٪ واریانس را تبیین می‌کند ($0/166 = 0/371 - 0/537$). ضریب اهمیت یا بتای وحدت نظر ۰/۴۳۱ و اجماع ۰/۴۶۹ است که تبیین‌کننده اهمیت بسیار زیاد این دو متغیر در تحلیل انسجام خانواده قوم فارس است. اجماع < وحدت نظر

گام سوم

در این گام متغیر تجلی ابراز دل‌بستگی و محبت همسران به یکدیگر و خانواده و دوستان نیز وارد تحلیل شد. این سه متغیر ضریب همبستگی بسیار قوی و شدیدی با انسجام خانواده نشان دادند ($0/833$) و در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معنادار شد ($Sig = 0/000$).

$$(R = 0/833 \text{ و } Sig = 0/000 \text{ و } F = 19/657 \text{ و } df = 3)$$

ضریب تعیین ($R^2 = 0/694$) نشان می‌دهد که ۶۹/۴ درصد واریانس انسجام خانواده را سه عامل اجماع، وحدت نظر و ابراز دل‌بستگی تبیین کرده‌اند. متغیر اجماع ۰/۱۵۷ واریانس انسجام خانواده را تبیین کرده است.

$$(0/157 = 0/537 - 0/694)$$

ضریب اهمیت یا بتای اجماع ۰/۳۳۵ و وحدت نظر ۰/۴۹۲ و ابراز دل‌بستگی ۰/۴۱۷ است و تبیین‌کننده اهمیت بسیار زیاد این سه متغیر در تحلیل انسجام خانواده لر زبان‌هاست. در این مرحله

اهمیت عامل وحدت نظر در تبیین و پیش‌بینی انسجام خانواده مهم‌تر از دو عامل دیگر است. وحدت نظر < ابراز دل‌بستگی اجماع

ضریب خط نشان می‌دهد که به ازای هر واحد تغییر در اجماع و توافق در امور مهم زندگی، وحدت نظر و ابراز دل‌بستگی به ترتیب ۰/۳۳۹، ۰/۷۴۶ و ۰/۸۶۶ در متغیر انسجام خانواده تغییر ایجاد می‌شود و می‌توان از روی تغییر در این مؤلفه‌ها، میزان تغییر در انسجام خانواده را پیش‌بینی کرد.

$$Y = b + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3$$

$$Y = ۵/۴۹۴ + ۰/۳۳۹(\text{اجماع}) + ۰/۷۴۶(\text{وحدت نظر}) \times ۰/۸۶۶(\text{محبت})$$

نکته قابل‌توجه این است که متغیر رضایتمندی از زندگی زناشویی در این تحلیل وارد نشد و از نظر لرها این مؤلفه چندان تأثیری بر انسجام خانواده آن‌ها ندارد.

نتیجه‌گیری و بحث

یافته‌های این پژوهش نشان داد که هر یک از مؤلفه‌های سازگاری به شکل معناداری قادر است انسجام خانوادگی اقوام را پیش‌بینی و تبیین نماید. اما قدرت تبیین چهار عامل با مؤلفه‌ها یکسان نیست. یعنی تأثیر مؤلفه‌های سازگاری بر انسجام خانواده‌ی سه قوم فارس، ترک و لر زبان یکسان نبوده و فرض اصلی تحقیق تأیید شد. این موضوع به فرهنگ خاص و ویژگی تاریخی این اقوام بستگی دارد. در قوم ترک، زنان و مردان بیشتر در امور زندگی مشارکت داشته و اتفاق نظر و اجماع در اولویت اول قرار دارد. مشارکت داشتن زنان و مردان قوم ترک در زندگی به معنای متعهد بودن آن‌ها نسبت به هم است و وقت بیشتری برای هم می‌گذارند. به همین دلیل اجماع در زندگی مشترک آن‌ها بیشتر است و انسجام خانواده آن‌ها بیشتر تحت تأثیر این مؤلفه سازگاری است. البته مؤلفه‌های دیگر نیز تأثیر دارند اما تأثیر اجماع و اتفاق نظر در اولویت قرار می‌گیرد.

در قوم فارس برای زنان و مردان رضایتمندی از زندگی مشترک در اولویت اول قرار دارد و انسجام خانواده آن‌ها متأثر از میزان رضایتمندی آن‌ها از زندگی مشترک و زناشویی است. در قوم لر برای زنان و مردان اجماع و توافق در امور مهم زندگی در اولویت اول قرار دارد. جالب است که رضایتمندی از زندگی برای لر زبان‌ها در اولویت آخر و اتفاق نظر در برنامه‌های زندگی برای فارس زبان‌ها در اولویت آخر قرار دارد و برای ترک‌زبان‌ها تجلی ابراز دل‌بستگی به همسر و دوستان در اولویت آخر قرار دارد. البته این یافته‌ها قابلیت تعمیم برای این قومیت‌ها در کل کشور را ندارد و خاص اقوام این شهر است.

در میان اقوام بررسی شده اهمیت عامل‌ها (مؤلفه‌ها) به ترتیب تأثیر بر انسجام خانواده اقوام به شرح زیر به دست آمد.

الف- فارس: ۱- رضایتمندی ۲- وحدت نظر و ۳- اجماع و ۴- تجلی ابراز دل‌بستگی و محبت.
ب- ترک: ۱- وحدت نظر ۲- متغیر رضایتمندی ۳- اجماع. مؤلفه ابراز دل‌بستگی وارد تحلیل نشد.
ج- لز: ۱- اجماع ۲- وحدت نظر ۳- تجلی ابراز دل‌بستگی و محبت. متغیر رضایتمندی وارد تحلیل نشد.

در اقوام بررسی‌شده میزان سازگاری و یا به عبارتی توافق اجتماعی کنت (آرون، ۱۳۵۴) و همبستگی اجتماعی دورکیم (ریتزر، ۱۳۷۳) و نظم اخلاقی تونیس (چلبی، ۱۳۷۲ و ۱۳۸۳) در خانواده که موجد انرژی عاطفی و محل بروز "ما" خانوادگی است، بالا است. همسران نسبت به هم متعهد بوده از اعتماد لازم برخوردارند و خانواده‌ها منسجم هستند. همسران از حمایت یکدیگر بهره‌مند می‌شوند و با وجود انسجام در خانواده، جامعه نیز از انسجام اجتماعی برخوردار می‌شود. همسران احساس همبستگی و پیوند و تعهد عاطفی دارند وقت بیشتری برای هم در امور فراغتی، انجام فرایض مذهبی (گیدنز، ۱۳۷۶ و ۲۰۰۱ و ساروخانی، ۱۳۷۰ و کتابی و دیگران، ۱۳۸۳ و اوراتینکال و ونستیوجن، ۲۰۰۶ و سولیوان، ۲۰۰۱) و خانوادگی می‌گذارند و زمان بیشتری باهم هستند، چون اعضا به یکدیگر نیازمندند. از یکدیگر حمایت می‌کنند و به تشویق هم می‌پردازند (هیتزینگتون و کلی، ۲۰۰۲ و جفرسون، ۲۰۰۷) به همین دلیل خانواده وحدت خود را حفظ می‌کند (جسی و جوردنی، ۱۹۸۱). همچنین یافته‌های این تحقیق با تئوری‌های برگس و همکارانش و فلیسینگرو اسپانیر، ۱۹۸۳ (به نقل از میلر، ۱۳۸۰) و ویک ۲۰۰۶ و کلندر و همکاران، ۱۹۹۹ و اولسون، ۱۹۹۹ (به نقل از زارع و سامانی، ۱۳۸۷) و لینگرن، ۲۰۰۳ و گیدنز، ۲۰۰۱ و اوراتینکال و ونستیوجن، ۲۰۰۶ و سولیوان، ۲۰۰۱ (به نقل از دانش، ۱۳۸۹) هماهنگ است. در تبادل عاطفی با نظریه چلبی (۱۳۷۲) و ۸۳ و تقویت روحیه و حمایت همدیگر و معاشرت با یافته‌های ویک، ۲۰۰۶ و بهشتی، ۱۳۸۳ و الحسن، ۱۳۶۵ و اکبری و کی قبادی، ۱۳۸۹ حس همدلی و همبستگی با یافته‌های کتابی و دیگران، ۱۳۸۳ و چیت سازقمی، ۱۳۸۳ و نعمت‌الهی و همکاران، ۱۳۹۲ هماهنگ است.

در خانواده‌های لر زبان یافته‌های تحقیق در بعد اجماع و توافق و همفکری همسران که بیشترین اهمیت و تأثیر را دارد با یافته‌های شولنبرگر، ۲۰۰۱؛ اکوردینی و جوردنی، ۲۰۰۲؛ نظری، ۱۳۸۶؛ موری و همکاران، ۲۰۰۲ و عیسی نژاد و همکاران، ۱۳۸۹ (به نقل از اورکی و همکاران، ۱۳۹۱) و کلندر و همکاران (۱۹۹۲)، ویک (۲۰۰۶) هماهنگ است و آن‌ها را تأیید می‌کند. در خانواده‌های ترک‌زبان، یافته‌ها در بعد وحدت و یگانگی زوجین که بیشترین اهمیت و تأثیر را دارد با یافته‌های جسی و جوردنی، ۱۹۸۱، نظری، ۱۳۸۶ (به نقل از اورکی و همکاران، ۱۳۹۱) و ویک، ۲۰۰۶ و تئوری انسجام گیدنز، ۱۳۷۶ هماهنگ است و آن‌ها را تأیید می‌کند. در خانواده‌های فارس زبان، یافته‌ها در بعد رضایتمندی زناشویی که بیشترین اهمیت و تأثیر را دارد با یافته‌های سوکا، ۲۰۰۵؛ بوروک، ۱۹۸۳؛ بوروکس، ۱۹۹۷ و عیسی‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹ (به نقل از اورکی و همکاران،

۱۳۹۱) و کلندر و همکاران (۱۹۹۹)، لی‌مسترز (۱۹۶۹)، اولسون (۱۹۹۹ و ۱۹۹۴)، گوردن و همکاران (۱۹۷۶)، محدثی و یوسفی‌اصل (۱۳۸۹) هماهنگ است و آن‌ها را تأیید می‌کند.

نتایج پژوهش ما را به‌سوی ابداع نظریه‌ای با عنوان خاستگاه سازگاری رهنمون می‌کند. به این معنا که انسجام خانواده به خاستگاه سازگاری یعنی قومیت افراد وابسته است. انسجام، توانایی انتخاب یک راهبرد مقابله‌ای مناسب برای مواجهه با محرک‌های تضعیف بنیان خانواده مثل استرس را مهیا می‌کند (توماتسون^۱ و همکاران، ۲۰۰۹) و همین راهبرد متقابلاً بستر سازگاری را فراهم می‌آورد. این خاستگاه یعنی قومیت در شرایط اجتماعی/ فرهنگی/ تاریخی هر جامعه‌ای معنای خاص خود را دارد. در ایران نه تنها قومیت و ویژگی‌های فرهنگی مرتبط با آن بلکه به دلیل حاکمیت ارزش‌های دینی و اسلامی، خاستگاه سازگاری قومی ریشه در اعتقادات و باورداشتهای افراد که عامل زیربنایی و اساسی در ایجاد و تقویت انسجام است (شیبانی‌فر، ۱۳۹۱؛ هاتچینسون و اسمیت، ۱۹۹۶) و سبک زندگی (باینگانی و همکاران، ۱۳۹۲ و ناییبی و محمدی تلور، ۱۳۹۲) آن‌ها دارد. به اعتقاد محققین، هر قدر باورداشتهای دینی بیشتر باشد، سازگاری در کانون خانواده‌ها بیشتر و به تبع آن انسجام و همبستگی بیشتر خواهد بود (گیدنز، ۲۰۰۱ و نعمت الهی و همکاران، ۱۳۹۲ و اوراتینکال و ونستیوجن، ۲۰۰۶ و سولیان، ۲۰۰۱ و محدثی و یوسفی‌اصل، ۱۳۸۹ و پهنودی، ۱۳۸۱). مؤلفه اجماع و توافق در امور مهم زندگی که از فراهم‌کننده‌های انسجام است، بستری اجتماعی - فرهنگی و تاریخی دارد. سپس عامل تجلی ابراز دل‌بستگی و محبت است که بستری عاطفی و هیجانی دارد و متأثر از عفت و حیایی است که ریشه مذهبی و ملی دارد. در واقع عوامل اجتماعی و فرهنگی مقدم بر عوامل روانی و عاطفی در این سرزمین همبستگی و انسجام اعضای جامعه را فراهم می‌کند. در غرب و یافته‌های فلیسینگر و اسپانیر تجلی ابراز دل‌بستگی در روابط جنسی مقدم بر مؤلفه‌های دیگر بر انسجام خانواده تأثیرگذار است که این یافته به فرهنگ خاص جامعه غربی مرتبط است. یعنی خاستگاه سازگاری در هر جامعه‌ای متأثر از فرهنگ آن جامعه است.

بر اساس نتایج پیشنهاد می‌گردد که مراکز مرتبط با خانواده، مراکز مشاوره، کارگروه‌های خانواده، سازمان ارشاد و فرهنگ اسلامی، دانشگاه‌ها، آموزش و پرورش و به‌ویژه صداوسیما ... آموزش‌های مرتبط با مؤلفه‌های سازگاری را در خانواده‌ها در اولویت برنامه‌های خود قرار دهند. برگزاری کارگاه‌های آموزشی و استفاده از مدرسین مجرب و متعهد و استفاده از رویکرد غنی‌سازی مهارت‌های ارتباطی، سطح آگاهی و شناخت خانواده‌ها را ارتقاء بخشند. البته نوع آموزش‌ها باید متناسب با فرهنگ قومیت‌ها باشد تا برون داد مطلوبی داشته باشد.

با توجه به محدودیت‌های این تحقیق از جمله نبود پیشینه تجربی که به‌طور مستقیم مرتبط با موضوع باشد و محدود بودن یافته‌ها به اقوام همدان، یافته‌های این تحقیق قابل‌تعمیم به کل کشور نیست، پیشنهاد می‌گردد محققین موضوع را در سطح ملی بررسی نمایند تا نیمرخ واقعی‌تری به دست آید.

منابع

- آرون، ر. (۱۳۵۴)، *مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی*، مترجم باقر پرهام، تهران: شرکت سهامی کتاب‌های جیبی.
- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۷۹)، *وفاق اجتماعی و فرهنگ عمومی*، معاونت پژوهشی و آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، فصلنامه فرهنگی اجتماعی (کتاب فرهنگ عمومی).
- اعظم آزاده، منصوره؛ عبادی آزمون، سیده مریم (۱۳۹۲)، "رابطه اختلال اجتماعی، حمایت اجتماعی و عزت‌نفس جوانان"، *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، دوره هفتم، شماره ۲، ص: ۲۷-۳.
- الحسن، م. (۱۳۶۵) *وسیله الشیخ*، چاپ اول. قم: ال البيت لاحیاء التراث.
- انصاری، محمداسماعیل (۱۳۷۵)، "بازشناسی و پیش‌نیازهای مدیریت مشارکتی در نظام اجرایی"، تهران: *مجله مدیریت دولتی*، شماره ۴۴-۴۳.
- اولیاء، نرگس (۱۳۸۸)، *آموزش غنی‌سازی زندگی زناشویی*، چاپ اول، تهران: انتشارات دانژه.
- اورکی، محمد؛ جمالی، چیمین؛ فرج‌الهی، مهران؛ کریمی فیروز جایی، علی (۱۳۹۱)، "اثر بخشی آموزش غنی‌سازی ارتباط بر میزان سازگاری زناشویی دانشجویان متأهل"، *دو فصلنامه علمی - پژوهشی شناخت اجتماعی*، سال اول، شماره ۲، پاییز و زمستان ۹۱: ۶۱-۵۲.
- باینگانی، بهمن؛ ایراندوست، سید فهیم؛ احمدی، سینا (۱۳۹۲)، "سبک زندگی از منظر جامعه‌شناسی: مقدمه‌ای بر شناخت و واکاوی مفهوم سبک زندگی"، *پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، شماره ۷۷: ۷۴-۵۲.
- برتون، رولان (۱۹۹۵) *قوم‌شناسی سیاسی*، ترجمه ناصر فکوهی (۱۳۸۰)، تهران: نشر نی.
- بهشتی، ا. (۱۳۸۳)، *مسائل تربیتی*، تهران: امیرکبیر، ۱۹۸-۱۹۱.
- بهنودی، ز. (۱۳۸۱)، *مدیریت بهداشت خانواده، تئوری پیشرفت خانواده*، تهران: بشرا.
- بیکر، ترزل (۱۳۸۶)، *روش تحقیق نظری در علوم اجتماعی*، ترجمه هوشنگ نایی، دانشگاه پیام نور.
- بیرو، آلن (۱۳۷۰)، *فرهنگ علوم اجتماعی*، ترجمه باقر ساروخانی، چاپ دوم، تهران: انتشارات کیهان.
- تقوی مقدم، سید مصطفی (۱۳۹۲)، کتاب *تاریخ سیاسی کهگیلویه*، به نقل از سایت <http://bahmei.com/>
- چلبی، م (۱۳۷۲). "وفاق اجتماعی" *نامه علوم اجتماعی*، دوره دوم، شماره سوم، (۶): ۲۸-۱۵.

- (۱۳۸۳) چارچوب مفهومی پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، تهران: طرح‌های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- (۱۳۸۶) تحلیل اجتماعی در فضای کنش، تهران: غزال.
- چهرئی، علی؛ صابری، محسن؛ محمدصادقی، هما؛ منتظر، مهدی و سایر همکاران (۱۳۸۱)، *نمونه‌گیری و حجم نمونه در مطالعات پزشکی*، چاپ اول، تهران: انتشارات سارا.
- چیت‌سازقمی، محمدجواد (۱۳۸۳) " هویت دینی جوانان در ایران، کتاب مبانی نظری هویت و بحران هویت"، مجموعه مقالات، به اهتمام علی‌اکبر علیخانی، تهران: چاپ اول، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.
- حسن زاده، رمضان و مداح، محمدتقی (۱۳۸۷)، *روش‌های آماری در علوم رفتاری*، چاپ سوم، نشر ویرایش. دانش، عصمت (۱۳۸۹)، "افزایش سازگاری زناشویی زوج‌های ناسازگار با مشاوره از چشم‌اندازی اسلامی"، *مطالعات روان‌شناختی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی الزهر (س)*، دوره ۶، شماره ۲: ۱-۲۰.
- دورکیم، امیل (۱۳۶۹) *در باره تقسیم‌کار اجتماعی*، باقر پرهام، بابل: کتاب‌سرای بابل.
- ذوالفقاری، ابوالفضل و سلطانی، لاوین (۱۳۹۰)، "بررسی رابطه سبک زندگی با هویت قومی جوانان. شهرستان مهاباد"، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره یازدهم، شماره ۲: ۵۰-۲۴.
- راولینسون، هنری لریزیک (۱۳۶۲)، *سفرنامه راولینسون، گذر از زهاب به خوزستان*، ترجمه سکندر امان الهی بهاروند، تهران
- ریترز، ج (۱۳۷۳)، *نظریه‌های جامعه‌شناسی*، مترجم غروی زاد، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- زارع، مریم و سامانی، سیامک (۱۳۸۷)، "بررسی نقش انعطاف‌پذیری و انسجام خانواده در هدف‌گرایی فرزندان" *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، سال چهارم، شماره سیزده: ۳۶-۱۷.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۰)، *مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده*، چاپ اول، سروش.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۶)، *طلاق*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- شیبانی‌فر، مازیار (۱۳۹۱) "ضرورت شناخت اقوام توسط هر ایرانی" به نقل از سایت www.shafaqna.com/persian (۱۳۹۱/۱۲/۱).
- صحت، نرگس؛ صحت، فاطمه؛ خانجانی، سحر؛ محبی، سیامک؛ شاه‌سیاه مرضیه (۱۳۹۳)، "تأثیر رویکرد زوج‌درمانی کوتاه‌مدت راه‌حل‌محور بر سازگاری زناشویی در زنان شهر قم"، *مجله تحقیقات نظام سلامت*، دوره ۱۰، شماره ۱، بهار ۹۳: ۱۷۹-۱۶۸.
- طوسی، محمدعلی (۱۳۷۰)، *مشارکت در مدیریت و مالکیت*، تهران: انتشارات مرکز آموزش و مدیریت دولتی.
- طیبی، محمد (۱۳۹۳)، *سالنامه آماری ۱۳۹۲ استان همدان*، معاونت برنامه‌ریزی در آمار و اطلاعات و GIS، به نظارت محمدرضا ساغرچیان، زمستان ۱۳۹۳.

- علی اکبری، م. و کی قبادی، س (۱۳۸۸)، *رابطه جنسی با بهداشت روانی و سازگاری زناشویی زنان*، انجمن روان‌پزشکی تهران، چهارمین کنگره جهانی خانواده و سلامت جنسی.
- عمید، حسن (۱۳۶۳) *فرهنگ فارسی عمید*، جلد دوم، تهران: موسسه انتشارات امیرکبیر.
- فولادی، عزت‌ا. (۱۳۸۳)، *مشاوره هم‌تایان: چشم‌اندازها، مفاهیم بهداشت روان و مهارت‌ها*، چاپ سوم، تهران: انتشارات طلوع دانش
- کتابی، محمد؛ گنجی، محمد؛ احمدی، یعقوب؛ معصومی، رضا (۱۳۸۳)، "دین، سرمایه اجتماعی و توسعه اجتماعی - فرهنگی، *مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان*، جلد هفتم. شماره دوم: ۱۹۲-۱۶۹
- کورتز، نورمن (۱۳۸۳) *مقدمه ای بر آمار در علوم اجتماعی*، ترجمه حبیب الله تیموری. چاپ سوم، تهران: نشر نی
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۶) *راه سوم و بازسازی سوسیال‌دموکراسی*، ترجمه منوچهر محسی، تهران: نشر تیرازه
- (آ ۱۳۸۰)، *جهان رهاشده، گفتارهایی درباره یکپارچگی جهانی*، ترجمه علی‌اصغر سعیدی و یوسف حاجی عبدالوهاب، تهران: علم و ادب.
- (ب ۱۳۸۰)، *پیام‌های مدرنیت*، ترجمه محسن ثلاثی، چاپ دوم، تهران: انتشارات مرکز.
- (۱۳۸۲)، *جامعه‌شناسی*، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- (۱۳۷۸)، *راه سوم بازسازی سوسیال‌دموکراسی*، ترجمه منوچهر صبوری کاشانی، تهران: تیرازه.
- (۱۳۸۸)، *تجدد و تشخیص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید*، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.
- گیدنز، آنتونی؛ بردسال، کارل (۱۳۸۸)، *جامعه‌شناسی - با تجدید نظر کامل و روزآمد شده*، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: چاپ سوم، نشر نی.
- مثقالی، شیوا و آقای، اصغر و قربانی، مریم (۱۳۹۳)، "مقایسه هم‌وابستگی و رضایت زناشویی زنان متأهل عادی و در شرف طلاق"، *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، سال پانزدهم، شماره ۴: ۱۶-۴.
- محدثی، حمیده؛ یوسفی اصل، محمد (۱۳۸۹)، "راهکارهای تحکیم بنیان خانواده"، *فصلنامه پرستاری و مامایی ارومیه*، دوره هشتم، شماره چهارم، زمستان ۸۹: ۲۷۵-۲۷۰.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۶۹)، *بررسی زمینه‌های مشارکتی روستائیان و ارتباط آن با ترویج کشاورزی*، تهران: انتشارات معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی.
- مفصوف‌فر، کریم (۱۳۷۱)، *روش‌های آماری*، انتشارات دانشگاه تهران.
- میلر، دلبرت. سی (۱۳۸۰)، *راهنمای سنجش و تحقیقات اجتماعی*، ترجمه هوشنگ نایی، چاپ اول، تهران: نشر نی.
- میشل، آندر (۱۳۷۶)، *بیکار با تبعیض جنسی*، محمدجعفر پوینده، تهران: انتشارات نگاه.

- نایی، هوشنگ و محمدی تلور، ستار (۱۳۹۲) "تاثیر سبک زندگی بر هویت اجتماعی: مطالعه تجربی جوانان شهر سنندج"، *مجله انجمن جامعه‌شناسی*، دوره چهاردهم، شماره ۴: ۱۵۰-۱۳۸
- نظری، علی محمد (۱۳۸۶)، *مبانی زوج‌درمانی و خانواده‌درمانی*، تهران: علم.
- نعمت الهی، زهرا؛ فرج الهی، ابوحمز؛ میر جلیلی، محمدحسین؛ مؤمنی فرد، حسین (۱۳۹۲)، "بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی (اعتماد، انسجام و مشارکت اجتماعی)"، *فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت نظامی*، دوره ۱۳، شماره ۵۰، صفحه ۱۷۵-۲۰۲.
- نوری، اعظم (۱۳۹۱) "عوامل تضعیف استحکام خانواده" *فصلنامه‌ای در عرصه مطالعات زنان و خانواده*: ۸۷-۱۱۴.
- وحید، فریدون؛ نیازی، محسن (۱۳۸۳)، "تاملی در مورد رابطه بین ساختار خانواده و مشارکت اجتماعی در شهر کاشان"، *نامه علوم اجتماعی*، شماره ۲۳، خرداد ۱۳۸۳: ۱۴۵-۱۱۷.
- Abbasi F. (2006), Relationship between sexual function and satisfaction of married women with mental health of Qazvin" [dissertation]. Tehran: Iran University of Medical Sciences, [Persian].
- Accordino, M.P. & Guerny, B.G., Jr. (2002), "The empirical validation of Relationship Enhancement couple and family therapies", In D.J. Cain & J. Seeman (Eds.), *Humanistic psychotherapies: self. Journal of Marital and Family Therapy*. 19, 267-272.
- Ali-Akbari M., & Kayghobadi S. (2009), "*Sexual relationship with mental health and marital adjustment of women referred to the Tehran Psychiatric Institute*", Tehran; Proceedings of the Fourth Global Congress on Family and Sexual Health, [Persian].
- Ahmad, S. & Reid, D.W. (2008), "Relationship Satisfaction among South Asian Canadians: The Role of '...', and Listening to Understand. *Interpersona* 2 (2), 131-150.
- Beck, U. (1992), *Risk society: Towards a New Modernity*. Sage.
- (1994), Giddens, s and Lash, Scott: *Reflexive Modernization*, Polity.
- Bradbury T, Fincham F, Beuch S. (2000), "Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review", *Journal of Marriage and Family*; 62, 964- 80.
- Burgess, W.E. & Harvey, J.Locke (1960) *Locke, the Family*, 2nd ed. New York: American Books: 693-716.
- Brooks, L.W. (2001) "An investigation of relationship enhancement therapy in a group format with rural, southern couples: Doctoral dissertation", The Florida State University. *Dissertation Abstracts International*, 58-06A, 239.
- Campbell R. (2009), *Psychiatric dictionary*. Oxford University Press. 9th ed. p. 790.
- Canland, Ch. (2000), "Religion and community development in southern Asia", Kluwer Academic, Publishers, Vol. 33: 355-374.

- Damas, E. J., & Laughlin, J. (2001), "Latent model of family process in African American families: Relationships to child competence, achievement, and problem behavior", *Journal of Marriage and Family*, 63, 967- 98.
- Edalati A. & Redzuan M. (2010), "Perception of women towards family values and their marital satisfaction", *Journal of American Science*, 6(4), 7-132.
- Evanse, D. & T. Jackson (2007), *Towards a Sociology of Sustainable Lifestyles*. University of Surrey.
- Giddens, A. (1990), *The Consequences of Modernity*, Cambridge: polity presses
Stanford: Stanford University.
- Gordon, K.C., Baucom, H., Epstein, N.B., Burnett, C.K., & Rankin, L.A. (1999), "The interaction between marital standards and communication patterns: How does it contribute to marital adjustment?" *Journal of Marital and Family Therapy*, 25, 2, 211-223.
- Greef A. & Bruyne T. (2000), "Conflict management style and marital satisfaction", *Journal of Marital and Family Therapy*; 26, 321-34.
- Hall AS. (2003) "Expanding Academic and Career Self-Efficacy: A Family Systems Framework", *Journal of Counseling & Development*. 81(1): 33-39.
- Hatchinson, J. & Smith, A. (1996) *Ethnic Group*, London: oxford University Press.
- Hetherington, E. M., & Kelly, J. (2002), *For better or for worse*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Horowitz AL, Reinhard SC. (1995), "Ethnic differences in caregiving duties and among parents and siblings of persons with severe mental illnesses", *J Health Soc Behav*, 1995, 36, 138-150.
- Hosseinkhanzadeh, A. A. & Esapoor, M & Yeganeh, T. & Mohammadi, R. (2002), " A Study of The Family Cohesion in Families with Mentally Disable Children", *Elsevier, Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 84 (2013) 749 – 753.
- Jefferson, M. (2007), " *Linkages between Family Cohesion and Sibling Relationships in Families Raising a Child with a Disability*", M. A. Thesis, Brigham Young University.
- Jessee, R. & Guerney, B.G. (1981), "A comparison of gestalt and relationship enhancement treatments with married couples", *Am J Fam, Theran*: 9:31-41.
- Lee M, Uken A, Seboled J. (2004), "Account ability for change: Solution-Focused Treatment with Domestic Violence Offenders", *Journal of Families in Society*, 85(4): 463.
- Lingren, M. G. (2003), " *Creating sustainable families*", [On-Line]. Available: <http://www.ianr.un.edu/pubs/family/g1269.htm> [1386].
- Miller, C. D. (2002), *Handbook of Research Design and Social Measurement*, 5th Ed, Sage (1991), Translated by Hooshang Naiebi, Tehran: Ney Press.

- Murry, S.M.; Rose, P.; Bellavia, G.M.; Holmes, J.G et al. (2002), "When Rejection Stings: How Self-Esteem Constraints Relationship Enhancement Processes", *Journal of Personality & Social Psychology*, 83(3), 556-573.
- Olson, D.H. (1999), Circumplex model of marital & family systems. *Journal of Family Therapy*, 22, 144-167.
- Olson, DH. (2004), "The relationships between communication skills and marital satisfaction", *Journal of Marriage and Family*, 59: 889-919.
- (1999), "Circumplex model of marital & family systems", *Journal of Family Therapy*, 22: 144-167.
- Oraki, Mohammad & Jamali, Chiman & Farajollahi, Mehran & Karimi Firouzjaei, Ali. (2012), "The effects of relationship enrichment program on compatibility of married students", *Social Cognition*, Vol. 1, No. 2, Autumn & Winter 2013: 52-61.
- Orathinkal, J & Vansteewegen, A, (2006) "Religiosity and marital satisfaction", *Contemporary Family Therapy*, 28, 497-504.
- Parsons, TaLcott (1965), *Man and Civilization*, New York: McGraw-Hill Book Company.
- Rahnama. M. (1999), *People's self development*. London: Zed books.
- Scuka, R.F. (2005) *Relationship Enhancement Therapy* (4th ed). With permission of IDEALD, Inc.
- Sholenberger, M, A. (2001), Increasing marital adjustment in graduate students and their spouse through relationship enhancement. Dissertation. State University, 36-68.
- Sigelman, C. K. (1994), *Life span human development*, (Third edition). New York: Brooks/Cole Publishing Company.
- Spanier, G.B & Filisinger, E.E. (1983), *Chapter 8, "The Dyadic Adjustment Scale*. in Erik E Flisinger, ed *Marriage and Family Assessment A Source Book for Family Therapy*, Beverly Hills, CA: Sage.
- Spanier, G.B. & Lewis, R.A. (1979), "Marital quality: A review of the seventies" *Journal of Marriage and the Family*, 42: 825-839.
- Spanier, G.B (1976), "Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads", *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Sullivan, T. (2001), "Understanding the relationship between religiosity and marriage: An investigation of the immediate and longitudinal effects of religiosity on newlywed couples", *Journal of Family Psychology*, 15, 610-628.
- Sztompka, Pieter. (2010), *Trust, Distrust and the Paradox of Democracy*. Wissens Chaftszentrum Berlin for Sozialforschung (WZB), Reichpietschstr. 50, D- 10785 Berlin.

Tomotsune, Y.; Sasahara, Sh.; Umeda, T.; Hayashi, M.; Usami, K.; Yoshino, SAtohi; Kageyama, Takayuki; Nakamura, Hiroyuki; Matsuzaki, Ichiyo (2009), "The Association of Sense of Coherence and Coping Profile with Stress among Research Park City Workers in Japan", *Industrial Health*. 47: 664-672.

Vick, KE. (2006), *the applicability of the dyadic adjustment scale for rural marital assessment*, Dakata: University of South Dakata: 1553-9.

Zahed, A. Rajabi, S. & Omidi, M. (2012), "Acomparison of social, emotional and educational adjustment and self-regulated learning in students with and without learning disabilities", *Journal of Learning Disability*, spring 2012, Vol.1, No.2: 43-62.

Zareh, M. and Samani S. (2008), "The Role of Family Flexibility and Cohesion in Child Goal Orientation", *Journal of Family Research*, Vol.4 (13):17-36.

